

Ulutaş, Nurullah (2020). "COVID-19 Bağlamında Veba Romanında Bir Paradoks Olarak Yaşam Sancısı". *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 21, S. 39, s. 737-800.

DOI: 10.21550/sosbilder.743245

Araştırma Makalesi

COVID-19 BAĞLAMINDA VEBİ ROMANINDA BİR PARADOKS OLARAK YAŞAM SANCISI

Nurullah ULUTAŞ*

Gönderim Tarihi: Mayıs 2020

Kabul Tarihi: Haziran 2020

ÖZET

Tarih boyunca büyük salgınların insanoğlunun hayatını olumsuz etkilediği bilinmektedir. Özellikle kolera, veba, sarıhumma, HIV / AIDS, İspanyol Gribi, Sars ve Ebola gibi salgınlar bugüne kadar milyonlarca insanın ölümüne sebep olmuştur. Son dönemde Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve 5,5 milyondan fazla insanın yakalandığı, bunların 350 bininin hayatını kaybettiği Korona virüs salgınıyla tüm dünya mücadele etmeye devam etmektedir. Salgınlarla ilgili yazılmış ve birçok dile çevrilmiş yapıtların başında Albert Camus'un Veba romanı gelir. II. Dünya Savaşı yıllarında yazılmış bu roman görünürde veba hastalığının etkilerini kurgusal olarak anlatsa da arka planda Nazi Almanya'sının Polonyalılar ve Yahudiler için hazırladığı ölüm kamplarını, Cezayir işgali sırasında Fransızların yaptığı işkenceleri hatırlatır. Yazar, romanda saçma dünyada saçma bir hayatı yaşamak zorunda bırakılan insanın bu anlamsızlığa karşı başkaldırısını umutsuzluk, kaygı ve korku gibi duygular ekseninde işler. Bu çalışmada Veba romanından yola çıkarak COVID-19 bağlamında salgınların insanı etkileyen boyutları analiz edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Albert Camus, Veba, başkaldıran insan, COVID-19, absürd edebiyat*

---

* Doç. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, nurullahulutas@gmail.com

The Pain of Living as a Paradox in *The Plague* in the Framework of COVID-19

ABSTRACT

Pandemics have adversely affected the lives of human beings throughout history. Particularly, outbreaks such as cholera, plague, yellow fever, HIV / AIDS, Spanish Flu, Sars and Ebola have killed millions of people to date. At the moment, the whole world is struggling with the Coronavirus epidemic, which has recently emerged in Wuhan, China, where more than 5.5 million people were infected with 350 thousand dead. Albert Camus' novel titled The Plague is among the prominent works regarding the pandemics and has been translated into many languages. Although this novel, written in the years of World War II, explains the effects of plague disease on the surface, the fiction in the novel evokes the concentration camps of Nazi Germany for the Poles and Jews, the torture of the French during the Algerian occupation. The author addresses the revolt of a person who is forced to live a ridiculous life in a ridiculous world on the axis of emotions such as despair, anxiety, and fear in the novel. This study aims to analyse how pandemics affect humans within the scope of COVID-19 based on the novel The Plague.

Key words: *Albert Camus, The Plague, rebel human, COVID-19, absurd literature*

“Bir vebalı olmak çok yorucudur. Vebalı olmamayı istemekse daha da yorucudur. İşte bu nedenle herkes yorgun gibi duruyor, çünkü bugün herkes biraz vebalı.”

Albert Camus

Giriş

Salgınların tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Hatta bu salgınlara yol açan mikropların insanlık tarihinden daha eski olduğunu savunanlar da vardır. Tıp tarihi ile ilgili bir başvuru kitabı, “Yeryüzünde insanlar yokken hastalıklar vardı,” cümlesi ile başlar (Lyons ve Petrucelli 1997: 19; Kılıç 2004: 12). Gerçekten ilkel topluluklarda hastalıklara tanrıların, ruhların ve büyüünün yol açtığı inancı, tek tanrılı dinler döneminde de ilk zamanlar fazla değişmemiştir. İnsanlık tarihinin başından beri, salgın hastalıklardan meydana gelen kitle ölümleri, öteki

hastalıklardan tümüyle farklı olarak anlaşılmıştır. Eski Yunan'da aniden ortaya çıkan ve birçok kişinin ölümüne neden olan salgınlar doğaüstü bir takım güçlerle açıklanmış; kendi günah ve kabahatlerine karşı tanrıların gazabı olarak kabul edilmiştir (Mutusis 1952: 1150-1151). Eski topluluklar hastalığın dinî ve olağanüstü sebepleri olduğuna inanmakla birlikte, bazı hastalıkların dinî olmayan yollardan geçebileceğini kavramışlardır (Özdemir 2005: 15).

Salgınlar bir toplumdaki güç dengelerini, sınıf çatışmalarını ve derin toplumsal değişimleri gösteren yansıtıcılar olarak tanımlanabilir. Nasıl ortaya çıktığıyla ilgili farklı teoriler üretilse bile salgınlar yüzünden milyonlarca insanın canını kaybettiği, bu salgınlar yüzünden devletlerin ekonomik, sosyal ve siyasi olumsuzluklarla yüz yüze geldiği bir gerçektir. Bu salgınların iklim, çevre ve ortak yaşam gibi normal kabul edilen şartların değişmesinden kaynaklandığını savunanlar vardır. Miazma teorisi adı verilen bu teoriye göre toprağın ve suyun kirlenmesinin insan sağlığı üzerinde olumsuz etkisi vardır. Bunlara göre Orta Afrika'daki ormanların yok edilmesi sivrisineklerin yeni habitat aramalarına yol açmış ve tifüs, kolera, tifo, sarıhumma gibi salgınlar bu yüzden yayılmıştır. 19. yüzyıla kadar kabul gören bu yaklaşımdan sonra doğa bilimlerinde gözlem ve deney imkânlarının artması neticesinde fizyoloji ve bakteriyoloji alanında ilerlemeler sağlandı. Robert Koch ve Louis Pasteur'un çalışmaları Germ (hastalık yapıcı mikrop) Teorisini doğurdu. Buna göre hastalıkların ortaya çıkmasında belirli patojenler etkili olmaktadır. Haşeratların taşıdığı mikropların tek başına insanların ölümüne yol açmadığı bununla birlikte insanların vücut yapıları, mikroorganizmalar, çevre şartları, iklim, başka hastalıkların etkisi gibi dış koşullar da insanın ölümüne neden olabilmektedir. Avcılık ve toplayıcılıktan tarıma sonrasında da endüstriyel üretim tarzına yönelen insanoğlunun doğanın dengesini bozması, iklim değişmesi, kirlilik, çölleşme, türlerin yok olması, doğal kaynakların tükenmesi, erozyon, asit yağmuru ve son olarak ozon incelmesi gibi sebepler salgınların

yayılmasında önemli bir etkiye sahiptir (Kupperberg 2008: 7'den akt. Yolun 2012: 17-21).

Dünyayı etkileyen büyük salgınların başlangıcı çok eski tarihlere dayanmaktadır. MÖ 14. yüzyılda Hititlerde 20 yıl boyunca devam eden ve birçok insanın ölümüne neden olan bir veba salgınından bahseden tabletlere rastlanır (Youngerman 2008: 14; Kınal 1991: 106'dan akt. Yolun 2012: 27). Bu salgınlar, tarih boyunca sadece insanların ölümüne neden olmamış kurtulanların da büyük trajediler yaşamasına neden olmuş ve sosyolojik, ekonomik, demografik, psikolojik değişimleri de tetiklemiştir: “Salgın dönemlerinde yaşanan panik, kaygı ve korku, insanları yerlerinden yurtlarından etmiş ve sağa sola savurmuştur. Salgın hastalıklardan kaçan insanlar yeni bir trajediye yol açmıştır. Göçler ölümlere, salgınların daha geniş coğrafyalara yayılmasına zemin hazırlamış, yüz binlerce insanın hayatını olumsuz etkilemiştir. Salgınlar sırasında demografik yapı değişirken, üretim azalması, iktisadi bunalımlar, kıtlık ve hastalıklar ümitsiz bir döngünün oluşmasına yol açmıştır.” (Yıldız 2014: 97). İnsanlık tarihinde büyük etkileri olan salgınlara baktığımızda veba, kolera, İspanyol gribi, tifüs, tifo, çiçek hastalığı, domuz gribi, sarıhumma, sars ve en son korona gibi salgınlar milyonlarca insanın ölümüne yol açmıştır (Hays 2005: 151, 287; Price-Smith 2009: 122; Harden 2008: 1080'den akt. Yolun 2012: 32-53). Tüm bu salgınlar içinde hiç şüphesiz ki en etkili olan vebadır. “*pasteurella pestis* veya *yersinia pestis*” adlı bir mikro-organizmanın neden olduğu bulaşıcı ve ateşli bir hastalık olan veba, Arapça “taun” sözcüğünden türemiştir (Yıldırım 1995: 423'ten aktaran Turna 2011: 2). Ahmet Cevdet Paşa, bu hastalığı şöyle tanımlar: “Vebâ maraz-ı âm ya'ni umûmî bir hastalık demektir. Tâ 'ûn'a vebâ denildiği gibi ba'zan bi'l-akis ale'l-umûm vebâyâ dahi tâ'ûn denilür.” (İzgör 1998: 240'tan aktaran Turna 2011: 2).

Çağların değişimine neden olan, ülkeleri yok eden ve milyonlarca insanın ölümüne yol açan veba salgını da korona salgının

da olduğu gibi Çin'den tüm dünyaya yayılmıştır: “Genel kabule göre veba ilk olarak Çin’de ortaya çıkmış, Baykal gölü ve Aşağı Volga civarında ilerlemiş ve 1345’te Kırım’daki Ceneviz kolonisini kuşatan Moğol orduları vebalı ölümleri mancınıklarla şehre fırlatınca Kefe’ye geçmiştir. Kefe o dönemde Avrupalı tüccarların uğrak yeridir. Kefe ile ticaret yapan on iki Ceneviz gemisinin aldıkları malları Sicilya’nın Messina limanına getirmesiyle hastalık Avrupa kıtasına bulaşmıştır. Kronik yazarı Henry Kington’a göre ise veba ilk olarak Hindistan’da ortaya çıkmış ve önce Küçük Asya’ya oradan da 1347 Ekiminde Sicilya’ya gelmiş ve tüm İtalya’ya yayılmıştır (Porter 2009: 7’den akt. Genç 2011: 127).” 1335 yılında Çin hariç Asya kıtasındaki veba salgınında 24 milyon kişinin öldüğü tahmin edilmektedir (Matthew 1988: 154).

Avrupa’ya yayıldıktan sonra “Black Death” (Kara Veba) adı verilen ve sonrasında birçok sanatçının yapıtlarına konu olan bu salgından dolayı kıtanın 1/3’ü ölmüştür. Bu sayılar net olmasa da Paris’te 50 bin ve 1349’da Londra’da 100 bin kişidir. 1348-1351 yılları arasında özellikle şehirlerde toplu ölüm faciaları baş gösterir. Fransa gibi nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu ülkelerde nüfusun vebadan ölüm oranı yüzde 50’dir. İngiltere’de toplam ölüm miktarı yaklaşık 1 milyon kişidir (nüfusun yüzde 30’u). Doğu Avrupa’da ise -nüfus yoğunluğunun azlığından- ölüm oranı yüzde 15 dolayında olmuştur. Avrupa’da baş gösteren bu veba salgınları nedeniyle 1330 yılında nüfusu 120 bin olan Floransa şehri, karşılaştığı 8 büyük veba salgını ardından, 1427 yılında 37 bin kişinin yaşadığı küçük bir şehir haline gelir (Dols 1979: 35’ten akt. Özdemir 2005: 22). Büyük Veba Salgını, Avrupa’da sağlık, ekonomi, sosyoloji ve eğitim... gibi yaşamın hemen her alanında köklü değişimlere neden olmuş ve birçok üniversite bu dönemde kapanmıştır. Oxford Üniversitesi’nde 14. yüzyılın sonlarına doğru, öğrenci sayısının maksimum kapasite olan otuz binden üç bine

gerilediği söylenir (Herlihy 2007; Bergdoldt 2003'ten aktaran 2018: 269).

Veba salgını sadece Avrupa'yı değil aynı zamanda Osmanlı Devleti'ni de etkilemiştir: "Osmanlı toplumunda salgın hastalıklar, pek çok insanın ölümüne sebebiyet vermiştir. Ticareti olumsuz etkilemiş ve vergi gelirlerinin azalmasına yol açmıştır. Ayrıca halkın, hastalıklı kişileri ve yerleri terk etmesi salgının diğer yerlere yayılmasında önemli bir rol oynamıştır. Bulaşıcı hastalıklar demografik yapıyı etkilemiş ve göçlere yol açmıştır. İnsanlar hastalıklar sebebiyle yerlerini yurtlarını terk ederken geride yalnızca hatıralarını bırakmışlardır. Diğer taraftan toplumun salgınların görüldüğü yerlerden kaçması toprağın işlenmemesine neden olmuş, tarımın ve ticaretin yapılamamasını beraberinde getirmiştir." (Yıldız 2014: 2).

1330'larda Orta Asya steplerinde ilk kez ölümcül sonuçlara yol açan veba, 1347'de İpek yolu boyunca ticaret kervanları aracılığıyla yayılır. Bu salgının ikinci evresi XIX. yüzyılın ortalarına kadar Dünya genelinde büyük çaplı ölümlere yol açar. Üçüncü evre ise XIX. yüzyılın ikinci yarısında Güneydoğu Asya'dan Dünya'nın her yerine yayılır. XVI. yüzyılda Osmanlı topraklarında vebanın artmasının en önemli nedenlerinden biri de fetihlerden dolayı idi. Balkanlar, Anadolu ve Arap yarımadasına yayılan salgın dalgasında birçok insan hayatını kaybetti (Panzac 2011: 1, 4'ten akt. Çalışkan ve Eyicil 2019: 1291). Selçuklu döneminde Anadolu'da çeşitli dönemlerde veba salgınlarına rastlanır. Bizans İmparatorluğu döneminde (İstanbul), Danişmendliler (Malatya), Selçuklular (Konya, Malatya), İnaloğulları (Amid-Diyarbakir), Ahlatşahlar-Sökmenliler (Ahlat), Eyyübiler (Meyyafarikin-Silvan), Artuklular (Mardin) gibi bağımsız veya tabi siyasî teşekküllerin başta merkezleri olmak üzere öteki şehirlerinde de salgına rastlanır (Arık 1990: 55'ten akt. Özdemir 2005: 24). 1429'da Bursa'da baş gösteren veba salgınında çok sayıda insanla birlikte şehrin önemli şahsiyetleri, Emir Muhammed Buharî, Mevlânâ Şemsettin Fenarî, Emir Süleyman'ın

oğlu Orhan Bey ve Hacı Ivaz Paşa da vefat eder. 1492'de Arabistan, Şam, Halep ve Mısır'da baş gösteren bir veba pandemisi İstanbul şehrini etkisi altına alır ve bir ayda 56 bin kişi hayatını kaybeder. Mısır, Suriye ve Arabistan'da da aynı dönemde ortaya çıkan veba salgını üç gün sürmüş ve bu süre içinde 600 bin insan ölmüştür. Aynı yıl İstanbul'da 56 bin kişi hayatını kaybeder (Çelebi Solakzade 1989: 412'den akt. Özdemir 2005: 221-224). III. Mehmet döneminde, 1597'de İstanbul vebadan kırılır. İngiltere Kraliçesi'ni temsil eden Elçi Edward Barton bu veba salgınında ölür (Mardin 1982). İsveçli bir gezgin, 1750 yılında İstanbul'daki veba salgını günde 1000 – 1200 kişinin hayatını kaybettiğini ve halkın açlıktan ölmek üzere olduğunu yazar (Hasselquist 1769: 174 ve Panzac 2011: 12-13'ten akt. Özdemir 2005: 24). İstanbul'da son veba salgını 1811 yılında başlar ve 1813 yılının başlarında biter (Beyhan 2008: 1029-1036'dan aktaran Turna 2011: 1).

1. Modern İnsanın Rahatını Kaçıran COVID-19

İnsanoğlunun bilim, tıp ve teknolojiye zirveyi yakaladığı, gökdelenler dikerek adına akıllı bina dediği ve bir cep telefonu binada bulunan her şeyi kumanda ettiği, polise uyarı gönderen üstün güvenlik sistemleriyle, kameralarla kendini koruma altına aldığını zannettiği evlerinde mutlu, sağlıklı, huzurlu ve rahat bir yaşam sürdürdüğünü düşündüğü bir anda Çin'in Wuhan kentinde bir hayvan pazarında ortaya çıkan COVID-19 virüsü tüm bu rüya gibi yaşamı mahvetti. İki ay gibi kısa bir sürede tüm dünya ülkelerine yayıldı. Bugünlerde sürekli güncellenen bir sayıyla yaklaşık 5 milyon insana bulaştı. 400 bine yakın insanın da ölümüne yol açtı. Modern çağda gözle görülmeyen bu virüse karşı hazırlıksız yakalanan ülkeler büyük bir krizle karşı karşıya kaldı. Bir anda verilen kayıplar bütçe planlamasında olmayan yüklü harcamaları da beraberinde getirdi. Bu nedenle kısa sürede birçok ülke ekonomik krizin eşğine geldi. Salgının yayılmasını önlemek için uygulanan karantinadan dolayı milyonlarca

insan işsiz kaldı. Bu salgın, WHO (Dünya Sağlık Örgütü) ve sözde Süper Güç Amerika'nın da ne kadar çaresiz ve zayıf olduklarını ortaya koydu: "Coronavirüs (COVID-19), Aralık 2019'da Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan bir grip türüdür. Bilinen mevsimsel gripten daha bulaşıcı ve daha ölümcül olduğu gözlemlenmektedir. Ölümler, hastalık zatürreye dönüştüğünde ortaya çıkmaktadır. İnsanlar semptom geliştirmeden öncede bulaşıcı olabilmekte, bu da virüsün yayılmasını kontrol etmeyi zorlaştırmaktadır. Herhangi bir aşının geliştirilmesi on iki ay sürebilir. Şu anda, etkili anti-viral ilaçlar bulunmamaktadır." (Dağlar 2004: 15 akt. Yolun 2012: 13).

Günümüze kadar yaşanan büyük salgınlarda genellikle can kaybı sonrası toplumlar normal yaşantılarına dönebiliyordu; ancak Korona virüsün diğer salgınlardan farklı olarak küresel anlamda çok büyük sonuçlara yol açacağı ön görülmektedir. Hiç şüphesiz bu salgının sosyolojik, ekonomik, politik, diplomatik, teknolojik, psikolojik, hukuk, göç ve vize işlemleriyle ilgili çok büyük etkileri olacaktır. Tüm bu olumsuzluklar, aynı zamanda devletlerin bu virüs ortamında kendilerini nasıl konumlandıracaklarını dair bir strateji belirlemelerine de fırsat verecektir: "Hem salgının ölçeği hem de salgın çerçevesinde hayata koyulan uygulamalar, 21. yüzyıl küresel toplumunun alışık olduğu bir olgu değil. Salgınlar kendisini İspanyol gribinde, Ebola'da, SARS ve MERS'te hatırlatsa da bu kadar kapsamlı ve dönüştürücü bir salgın olgusu ve etrafında gelişen tehdit algısı ile yeni tanışıyoruz. Bu sebepten, hem durumun tespiti ki bunun için sosyal bilimcilerin donanımlı olmadığı tıbbi data ve analizlere ihtiyaç duyuyoruz; hem de sürecin küresel sistem ve siyaset açısından nereye evrileceğine dair öngörü yapmak oldukça zor. Devletlerin ve küresel örgütlerin COVID-19 sonrası dönemde karşılaşacakları fırsat ve meydan okumaları, an itibarıyla attıkları ya da atmadıkları adımlar belirliyor, belirleyecek. Bu sebepten COVID-19 sonrası küresel siyaset analizi ile devletlerin salgınla mücadele performansı arasında kuvvetli bir bağ vardır.

Bununla birlikte devletlerin salgın sonrasına dair ortaya uygulanabilir bir vizyon koymaları, bu vizyonun küresel ve yerel anlamda karşılık bulması da büyük önem arz etmektedir. Bir takım dönüşümlere tabi olacak küresel sistemde devletlerin kendilerine biçtiği rol ve kapasite beyanı, bu devletlerin yeni dönemdeki konumunu belirlemede büyük etkiye sahip olacaktır.” (Ulutaş 2020: 11).

Salgın döneminde verilerin gizlendiği bilgi akışının tam sağlanmadığını savunan bu yüzden kendilerine yeni roller biçen ülkeler, özellikle ABD ve Çin karşılıklı olarak birbirlerini suçlamaya devam etmektedir. Başkan ülkesinde günlük ölüm vakalarının bini bulmasının ardından Çin’de gittikçe azalan hatta son günlerde sıfır vaka yaşanmasıyla ilgili Çin’i yalancılıkla suçlamakta ve salgına Çin virüsü diyerek rakibini hedefe koymaya devam etmektedir. Çin ise ısrarla büyüyen ekonomilerini bir yıldan beri ambargolarla engellemeye çalışan ABD’nin laboratuvarında ürettiği virüsle kendilerine zarar verdiğini söyleyerek rakibini baş şüpheli olarak suçlamaktadır: “Başkan Trump’ın “Wuhan virüsü” demekte ısrar ederek Kasım 2020 seçimlerinde kullanmak üzere Çin ile hesaplaşmanın zeminini oluşturduğu ve muhaliflerinin de Trump’a “ırkçı tanımlama” tepkisinde bulunarak bu sermayeyi kullanma imkânı vermek istemediği açık. Ancak güncel parti siyaseti bir yana Amerikan kamuoyunun “virüsü, ABD askerlerinin Wuhan’a getirdiğini ileri sürerek” propaganda savaşı yapan Çin’i suçlamayı terk etmesi beklenmemelidir. Pandeminin ABD ekonomisine vereceği zarar da Amerikan kamuoyundaki Çin algısını geri dönülemez şekilde etkileyebilir. Çin (ya da Çin Komünist Partisi) ABD halkının “ortak ötekisine” dönüşerek pandemi öncesinde bahsedilen “iki büyük güç arasındaki soğuk savaş” fikri daha somut temellere kavuşturulabilir. Yeni Başkanın Demokrat olması durumunda bile, ABD ve Çin arasındaki küresel liderlik ve hegemonya kapışmasının zorlu geçeceği anlaşılmaktadır.” (Duran 2020: 32).

Çin, ABD Başkanı Trump'ın tüm medya organlarıyla zedelediğini itibarını yeniden kazanmaya çalışırken bu salgınla mücadelesiyle adeta herkese ders vermektedir. Bir haftada kurduğu hastaneler, Wuhan kentini ilk günden karantinaya alarak salgının ülkeye yayılmasının önüne geçmesi ve yaptığı yardımlar üzerindeki olumsuz algıyı yok etmeye yönelik uygulamalardır: “ABD medyası, Komünist Parti yönetimindeki Çin’i pandemiden “sorumlu tutmakta” ve “küresel liderlik yapmaya hiç uygun olmadığını” ilan etmekte birbiriyle yarışmıştır. Pekin, “Asya’nın hasta adamı” ilan edilirken pandemi de “otoriter yönetimin şeffaf olmamasının kaçınılmaz bir sonucu” şeklinde görülmüştür. Pekin ise hızlıca büyük hastaneler kurarak ve Wuhan’ı karantinaya alarak virüsün yayılmasını kontrol altına almıştır. AB ülkeleri temel sağlık malzemelerini İtalya’dan bile esirgerken, Çin; İran, İtalya, Belçika ve Sırbistan’a yardımda bulunmuştur. Bu çabalarla Çin, kendini “pandeminin çıktığı yer” olmaktan hızla “pandemiyle mücadelede dünyaya yardım eden ülke” konumuna geçirmiştir.”(Duran 2020: 33).

Çin’in bu sözde başarısında sahip olduğu Komünist Parti iktidarının otoritesinin etkisi göz ardı edilemez. Durum bu olunca, bazı yönetimlerin gerçekleştirmek istedikleri her türlü hukuksuzluğu ve gerçekleştirmek istedikleri ihaleleri, çevrecilerin veya hayvanseverlerin engellemesine takılan projeleri veya demokratik insan haklarına aykırı uygulamaları salgını bahane ederek ve uzun süreli sokağa çıkma yasağı ilan ederek emellerine ulaşacakları da iddialar arasındadır. Çin gibi otoriter devletler, zaten bu güce sahipken korkulan liberal ve sözde demokratik ülke yönetimlerinin, kültüre geleneğe sarılmadığı için bireyi iyice güçsüzleştirerek otoritelerini artırmasıdır (Kardaş 2020: 49; Hanioglu 2020: 24).

Politik bir strateji uzmanı olan Ufuk Ulutaş, bu zor süreçten ancak güçlü devletlerin en az kayıpla geçebileceklerini ve otoriterleşmekten ziyade disiplinli uygulamaların, kendi vatandaşının

sağlığını düşünmenin bu başarı için gerekli olduğunu savunur: “Devletin güçlenmesi bazı iddiaların aksine otoriterleşmeyi de beraberinde getirmek zorunda değildir. Yine bununla bağlantılı olarak, otoriter rejimler pandemiyle mücadele performansları sebebiyle makbul sistemlere dönüşmeyeceklerdir. Kaldı ki otoriter rejimlerin pandemi performansını değerlendirebileceğimiz şeffaf verilere genelde sahip değilizdir. Bununla beraber Türkiye, Güney Kore, Almanya vb. ülkeler de dâhil olmak üzere bazı demokratik ülkelerin Koronavirüs’le mücadelesi, sadece otoriter rejimlerin pandemiyle etkin mücadele edebileceği mitini ortadan kaldırmaktadır. Salt olarak pandemiyle mücadele argümanı üzerinden demokratik / liberal toplumların otoriterliğe razı olacağı düşüncesi de naiftir. Koronavirüs sonrasındaki süreçte güçlü devleti, tedarik zinciri sağlam, ekonomisi dirençli, halkına güven veren, güçlü kurumlara, başta sağlık olmak üzere altyapıya ve kriz yönetebilme becerisine sahip yapılar olarak tanımlayanlar küresel ölçekte diğerlerinden olumlu olarak ayrışacaktır.” (Ulutaş 2020: 11).

Tüm bu tartışmalar dünyanın artık global köy olmaktan ziyade kendi içine gömülen ve halkının sağlığını, güvenliğini uluslar arası ilişkilerden önde tutan yönetimlere doğru gidildiğinin de işareti olarak görülebilir: “Kesin olan bir nokta vardır, o da dünya düzeninin Koronavirüs salgını sonrasında Mart 2020 öncesinden çok farklı olacaktır. Serbest dolaşımının nasıl ve hangi koşullarda geri gelebileceği henüz ön görülememektedir. Kesin görünen olası senaryo ise ulus devletlerin bu krizden daha da güçlenerek çıkacağıdır. Ulus devletler kendi vatandaşlarını korumak için küreselleşmenin çeşitli boyutlarından feragat etmek zorunda kalacaklardır. Devletlerin birbirlerine karşı daha az açık, daha az fiziksel etkileşim içerisinde oldukları yeni bir dünya düzenine doğru bir yönelim belirginleşmiştir.” (Müftüler Baç 2020: 22). Yeni yönelimin belirginleştiği bu dönemde ülkelerin bu bağlamda vize uygulamalarında önceki önlemlere ilave olarak sağlık raporu, aşı belgesi, kan testi... vb. ilave önlemler alacağı

ve insan hareketliliğini sınırlandırması tahmin edilmektedir (Pirinççi 2020: 70).

Özellikle 11 Eylül sonrası Batıda artan İslamofobi ve Suriye savaşı sonrası artan göçmen karşıtı politikalar, Korona sonrası günah keçisi olarak göçmenlerin suçlanacağı tahminlerini güçlendirmektedir. Küreselleşmenin bitip ulus devlet anlayışının öne çıkacağı bu aşamada yönetimler, halklarına sağlayacağı refah oranında başarılı görülecektir: “İnsanlık tarihi küreselleşmenin ve göçün olduğu kadar paradoksların da tarihidir. Elbette küreselleşmenin ivmeleneceğini söylerken diyalektiğin gereği olarak ulusçuluğun etnik boyutunun daha da belirginleşeceğini ve etnik milliyetçiliğin bir süre de olsa kültürel milliyetçiliğe baskınlaşacağını öngörüyorum. Böyle bir gelişmeyi zaten Avrupa’da bir süredir yabancı düşmanlığıyla (xenophobia), İslamophobia ve göçmen karşıtlığıyla fazlasıyla tecrübe etmekteyiz. İçeride kapanmacı bu etnik milliyetçi söylemler nihayetinde çözüm üretici olmasa da bu söylemin günah keçisi yaratma kapasitesi yabana atılmamalıdır. Etnik söylem bir süre ulus-devletler tarafından yönettikleri halkın sayısal baskın etnisitesinin gözünde özellikle ekonomik problemleri gölgelemek için kullanışlı bir manivela olabilir. Fakat eğer bunu kullanan siyasal iktidarlar başka ülkeleri işgale yönelmeyecekse bunu kullanan iktidarlar o zaman en çok ekonomik alanda hapsedildikleri bu kısır döngüyü aşmanın yolu yine kültürel milliyetçiliğe yaslanmak ve böylece vatandaşlık imkânlarını başta göçmenler olmak üzere daha geniş kitlelere sunmaktan geçecektir. Kaldı ki ulus-devletler küresel ağları yok etmeye kalktıkça kendi bindikleri dalı da kesmek durumundadır. İşte etnik milliyetçi söylemin daha da yaygınlaşması beraberinde bir lümpenliği de getireceği gibi bu lümpenlik de kendini var edebilmek ve gösterebilmek için etnik tınıya daha fazla sahip çıkmak durumundadır. İşte bu noktada ulus-devletlerin kırılganlığı daha da belirginleşecektir. Nihayetinde ister modern isterse de kadim olsun bütün devletlerin varlığı halklarına sağladıkları refah

kadardır ve hamasi söylemlerle kitlelerin açlığı ancak belli bir süre bastırılabilir.” (Çemrek 2020).

Tüm bu süreç boyunca yönetimler, COVID-19 salgını sonrası ortak bir dünyada birbirlerine destek vererek yaşamak ve sorunların üstesinden gelmekle kendi içlerine kapanıp güvenliklerini sağlama arasında önemli bir tercih yapmak zorundadır: “Ne yazık ki uluslararası sistemler açısından bakıldığında, salgının en beklenmedik sonuçlarından birisi uluslararası işbirliği, küresel yönetim ve uluslararası dayanışmanın temellerin ne kadar kırılgan olduğunu göstermesi olmuştur. Virüsün küresel sistem üzerine pek çok açıdan şaşırtıcı etkileri yeni bir sistem oluşabileceğini göstermiştir. Küresel seviyede bütün insanlığı en temel açıdan – insan hayatının bekası – ilgilendiren bir kriz zamanında bile yeterli iletişimin olmaması ve uluslar üstü koordinasyon mekanizmalarının eksikliği ile krizin boyutları daha da büyümüştür. Özellikle, virüsün ilk olarak şeffaf olmayan bir yönetime sahip Çin gibi bir ülkede çıkması küresel tehdidin olası boyutları ile ilgili bilgi eksikliğine neden olmuştur.

Dünya Sağlık Örgütü'nün ilk başta durumu tam olarak kavrayamaması, salgının ilk görüldüğü ülkelere yeterli bilgi akışının olmaması krizin boyutlarını büyütmüş ve virüsün küresel yayılımını körüklemiştir. Salgın küresel bir problem olarak bütün ülkeleri etkilemekle beraber ülkelerin tercihleri ulusal seviyede çözümlere odaklanmış ve dış dünya ile bağlarını koparmaya kadar gitmelerine yol açmıştır. Özellikle Avrupa Birliği gibi İkinci Dünya Savaşı sonrasında siyasi bütünleşmenin yaşandığı uluslar üstü örgütlerin içerisindeki çekişmeler AB üyeleri arasında bile dayanışmanın aslında ne kadar kırılgan olduğunu göstermiştir. Öte yandan, hem küresel salgın hem de salgının yol açtığı ekonomik kriz gibi küresel sorunlar, ülkelerin tek başına yerelde göğüs gerebileceği meseleler değildir.” (Müftüler Baç 2020: 21).

Otoriterleşme ve Ulus Devlete doğru gidilen bu süreçte hiç şüphesiz ki genel olarak toplumlari düşündüren Korona süreci ve sonrasında karşılaşılacak ekonomik krizlerdir. Küreselleşmeden vazgeçilmesi durumunda ülkelerin karşılaşacağı en önemli sorunlardan biri de göçmen sorunudur: “Ekonomik sıkıntı dönemlerinde de göçmen karşıtlığının arttığı düşünöldüğünde, ilerleyen dönemlerde göçmen karşıtlığında küresel ölçekte bir artış beklenebilir. Bu da yukarıda ele alınan içe kapanma sürecinin yoğunlaşmasına ve küreselleşmenin gerilemesi süreçlerine katkıda bulunabilir. Bu durum, istenmeyen göçe karşı, mevcut kriz şartlarının, uluslararası hukuksal yükümlölükler karşısında kullanılabilmesini göstermektedir. Yakın gelecekte de gelişmiş ölkelerin, bir yandan ekonomileri için gerekli gördükleri göçmenleri çekmeye çalışmaları, diğeri yandan sığınmacı ve düzensiz göçmenlere karşı benzer olumsuz uygulama ve politikaları yoğunlaştırmaları beklenebilir (Unutulmaz 2020: 135).

Son zamanlarda sokağa çıkma yasaklarının, istihdamı engellediğı ve ekonomik yoksulluğa yol açtığı gerekçesiyle Fransa, İngiltere, İspanya ve Amerika başta olmak üzere birçok ölkede insanların iktidara karşı protesto gösterileri düzenledikleri medyaya yansımaktadır. Ayrıca İsviçre’de başlayıp diğeri ülkelere yayılan ve sözde pozitif vakaları izleme amaçlı insanlara çip takılması uygulamalarının süper-panoptikon bir gözetleme sistemini de beraberinde getireceğini savunan insanlara rağmen şimdiden 4 milyondan fazla insanın gönüllü olarak bu çipleri takmayı kabul ettiğı de bilinmektedir.

Tüm dünyayı mefluç duruma düşüren salgının hijyenden uzak ve yılan, köpek, yarasaya yiyeen Çinlilerden mi, yoksa ekonomik tehdit olarak gördükleri Çin’i bitirmek için ABD’nin laboratuvarlarda hazırladığı tartışılardursun bu süreçte Biyolojik Savaş, Dijital Diploması, Sanal Eğitim yanında özellikle “Medical İstihbarat” kavramı gelecekte de üzerinde en fazla konuşulacak bir kavram olarak terminolojik

literatüre girmiş durumda: “Kuşkusuz, COVID-19 vakası, sadece tıp literatürü için değil; aynı zamanda güvenlik ve istihbarat literatürü için de ziyadesiyle önemli kazanımlar sağlayacak veriler barındırmaktadır. Keza COVID-19, sadece belli başlı istihbarat teşkilatlarının değil, dünya genelinde medikal istihbarat alanının önemine dair bir farkındalık yaratacak niteliktedir. Buradaki temel sorunsal, istihbarat ve tıp gibi iki farklı bilim dalının unsurlarını birbiriyle iletişim ve etkileşime sokmaktır. Başka bir deyişle esas mesele, disiplinler arasındaki bariyerleri kaldırmaktır. Bunun için istihbarat teşkilatlarının, medikal dünya ile çok daha yakın bir diyalog mekanizması ve iş birliği içerisine girmesi gerekmektedir. Buradaki maksat, istihbaratçıların tıp dünyasının işine karışması değil; onlardan edindikleri bilgilerle ulusal ve küresel sağlığı ilgilendiren konuların risk ve tehdit haritalaması çıkarmak ve karar alıcıların eğilimler konusunda erken farkındalık geliştirmelerini ve böylece tedbir paketleri ve hazırlık süreçlerine geçişlerini sağlamaktır.” (Seren 2020: 90).

Sonuç olarak COVID-19 pandemisi farklı parametreleri olan ve insanlığın yaşamın tüm boyutlarıyla etkilediği için üzerinde uzun uzadıya durulacak bir salgındır. Belki yıllarca konuşulacak ve bugün bilgi sahibi olmadığımız hususlar ileride daha doğru ve tutarlı değerlendirmeler yapmamızı sağlayacaktır. Ancak şu bir gerçektir ki her gün binlerce insanın canını alan ve ülkeleri ekonomik, psikolojik olarak yıpratın bu virüs politik değişimlere neden olacak insanlara belki de yeni bir yaşam standardı sunacaktır. Doğayı daha çok seven, insana değer veren, karışdakini önemseyen, kimliklere saygı duyan, ırk- millet, zengin - fakir ayrımı yapmadan gözle görülmeyen ufak bir virüsün bütün coğrafyaları nasıl kırıp geçirdiğini gören yeni nesiller göreceğimizi umuyoruz.

2. Veba Ölümün Diğer Adı mı?

Albert Camus'un *Veba* adlı romanı, 194... 'te Cezayir'in bir Fransız kenti olan Oran'da yaşanan bir veba salgını sonrası gelişen olayları ele alır. Sahibini başlangıçta gizlese de romanın sonlarına doğru Doktor Rieux'un günlüğünden yararlanarak kurguyu oluşturduğunu söyleyen Camus, romanda zaman zaman Jean Tarrou'nun da notlarına yer verir. Romana Oran kentini tanıtmakla başlayan yazar, kenti sıradan, çirkin, insanların gerçek aşktan uzak olduğu, ticarete meyilli ve ölmenin bile güç olduğu... gibi özellikleriyle adeta bir cezaevine benzetir. Romanın idealize edilen, olayların ekseninde yer alan bir ana karakteri yoktur; ancak olaylar Doktor Bernard Rieux'un bakış açısıyla yansıtılır. Onun dışında eserde Jean Tarrou, Raymond Rambert, Joseph Grand, Doktor Richard, Rahip Paneloux, Doktor Castel, Cottard, Mösyö Othon... gibi farklı karakterlerin bir salgın karşısındaki tutumları karşılaştırılır. Bu tutumlar bazen din – felsefe çatışmasına dönüşür.

Bir günlükten hareketle yazılan roman, başlangıçta 16 Nisan, 17 Nisan, 18 Nisan, 25 Nisan, 30 Nisan... gibi kronolojik ve düzenli bir sıra izlese de veba salgınının yayılmasıyla bu kronoloji sekteye uğrar. 16 Nisanda Doktor Bernard Rieux, muayenehanesinden çıkarken sahanlıkta bir fare ölüsüyle karşılaşır ve bunu önemsemeden ayağıyla iter. Ancak daha sonra kapıcıyla konuşur, kapıcı bunun imkânsız olduğunu apartmanda fare bulunmadığını belirtince doktorun şaşkınlığı artar. Ertesi gün karşılaşılacak üç fare ölüsüyle kapıcı, kendisine bir şaka yapıldığını iddia eder. Rahatsız olan eşini iyileşmek üzere başka bir şehre gönderen doktor, hemen sonrasında annesinin kendisine yardım etmek üzere geleceğine dair bir telgraf alır. Bu arada şehirde artan ölü farelerle birlikte rahatsızlanan insan sayısında da artış olur.

Takvimler 25 Nisanı gösterdiğinde 6200'den fazla ölü farenin toplandığı haberlere yansır. Bir gün ofisine giderken kapıcının

rahatsızlandığını haber alan Doktor Rieux, tüm müdahalelerine rağmen onu kurtaramaz. Daha sonra da şehirde peşi sıra ölümler gerçekleşir. Bir süre sonra ölümlerin artmasıyla halk arasında bir tedirginlik yaşanır. Başlangıçta doktorlar, bu salgına isim veremez. Yaşlı ve tecrübeli Doktor Castel, bu salgının bir veba olduğu konusunda Doktor Rieux'ü ikna eder. Başlangıçta fareleri ve insan ölümlerini manşete taşıyan basın, halk tedirgin olmasın diye gerçekleri tam olarak yansıtmaz. Ölümler artınca şehir, tamamen karantina altına alınır ve trenler artık bu şehrin istasyonunda durmaz. Bir süre sonra stadyum başta olmak üzere hasta insanlar için kamplar kurulur. Bu kampta çok zor ve kısıtlı imkânlarla vebalı insanlar tedavi edilmeye çalışılır. Ne yazık ki bunların çoğu yaşamını kaybeder. Bu insanlar içinde özellikle bir çocuğun ölümü doktorları çok etkiler. Onu kurtarmak için tüm yollara başvururlar, ama maalesef başarılı olamazlar. Doktor Rieux'la farklı görüşlere sahip olsa da romanda aktif karakterlerden biri de Rahip Paneloux'tur. Veba, hastalığının yaygınlaştığı böylesi bir ortamda rahip verdiği dini vaazlarla halkın moralini diri tutmaya ve onları dine davet etmeye çabalar. Oysa halk, kehanetler ve batıl inanışlara daha fazla önem verir. Bu kehanetlerle ilgili gazeteler, zaman zaman dizi yazılar yayınlamaya başlar. Bir süre sonra yaşlı bir kadının evine taşınan rahip de rahatsızlanır. Bu sırada bazen kan tükürerek ölen hastalar halkta tedirginlik yaratır. Veba arttıkça, yoksulluk da artar. Normal ihtiyaçlarını dahi karşılayamayan halk zaman zaman protestolar düzenler. Kamplarda insanlar, kendilerine dağıtılan bir kepçe yemekle idare etmek zorunda kalırlar. O yılın Noel kutlamaları, vebadan ölenler yüzünden bir ayine dönüşür. İnsanlar çok üzgün ve sürekli ağlayarak dua etmektedirler.

Mayıs ayına gelindiğinde Doktorun arkadaşı, memur Grand da çok kötü hastalanır. Onu tedavi eden Doktor Rieux, hastasından ümidini kesmişken ertesi gün onu iyileşmiş olarak görür ve şaşırır. Daha sonra bir genç kız ve diğer hastalarda da iyileşmeler görülür. Bu iyileşmelerde

Doktor Castel'in serumunun büyük bir etkisinin olduğu anlaşılır. Artık fare ölülerine de rastlanmamaktadır. Halk bu duruma hemen sevinemez, çünkü hepsi veba bitse bile yerini bir süre psikolojik yıkımlara bırakacağına farkındadır. 25 Ocak tarihine gelindiğinde istatistikler, vebanın tamamen yok olmak üzere olduğunu gösterir ve bu durum halkta coşku yaratır. Bu coşkuya katılmayan tek kişi vardır, o da Cottard'dır. Kesinleşmiş bir mahkûmiyeti olduğundan vebanın ortadan kalkmasıyla tutuklanmaktan korkmaktadır ki daha sonra polisle girdiği bir silahlı çatışma sonrası tutuklanır. Bu arada Tarrou, rahatsızlanır ve doktorun tüm çabalarına rağmen kurtarılamaz. Bu sırada doktor eşinin 8 gün önce öldüğüne dair bir telgraf alır. Günlük bittiğinde vebadan da eser kalmaz. Halk sıradan yaşamına geri döner.

3. Ölüme Duyarsız Bir Kent: Oran

Roman ve öykülerde mekân seçimi genel olarak yazarın kurgulayacağı olaylara uygun olarak seçilir ve okuyucuya öykünün bağlamı hakkında bir ipucu verir. Albert Camus da geleneksel bir kurguyla *Veba* romanında anlattığı Oran kentini, hastalığa bulaşmadan önce sıradan, sıkıcı, iklimi kötü, içinde yaşam göstergesi kuşların barınmadığı çirkin bir yer olarak tarif eder: "Bu güncenin konusunu oluşturan ilginç olaylar 194... 'te Oran'da meydana geldi. Genel düşünceye göre biraz sıra dışı olduğundan bu olayların geçebileceği yer burası değildi. İlk bakışta Oran gerçekten de sıradan bir kent, Cezayir'in bir Fransız ilinden başka bir şey değildi. Kentin kendisi de, itiraf etmek gerekir, çirkindir. Dingin görümlü bu kenti başka onca ticaret kentinden farklı kılan şeyin ne olduğunu ayırt etmek için biraz zaman gerekir. Örneğin, ne bir kanat çırpışın ne de bir yaprak hışırtısının duyulduğu, güvercini olmayan, ağaçsız ve bahçesiz bir kent, tam anlamıyla yansız bir yer nasıl düşünülür? Mevsimlerin değişimi ancak göğe bakılarak anlaşılır." (Camus 2010: 8).

Camus'un seçtiği bu mekân bize *Yabancı* romanında Meursault'un dünyasını hatırlatır. Kendi içine gömülmüş ve kendi zindanına kendini mahkûm etmiş bir topluluk olarak canlanır bu kent insanları okuyucunun zihninde... Kentin fiziksel yapısı, sosyal yapısı, dini hayatı, ticaret hayatı büyük bir bunalım için adeta işbirliği yapmaktadırlar: "İnsanlar rutin bir döngünün içerisinde kala kalmışlardır. Yaşam koşullarına dikkat etmeden, umursamadan yaşamın öneminin bilincinde değildirlere. Aslında Oran şehri sakinlerinin sürdürdükleri yaşam tarzı cezaevi yaşamından çok da farklı değildir (insanlar rutinleşmiş hayatlarının esareti altına girmişler ve bu durumun pek de farkına varmadan yaşayıp gitmekte). İnsanların rutinleşmiş hayatları kendilerini esaret altına almış, ancak bunun farkına varmadan yaşayıp gidiyorlar ta ki veba şehri vurduğunda esaret denen şeyin ne olduğunu o zaman daha açık bir şekilde fark ederler." (Kaya ve Demiral 2011: 385).

Yazar, yaşadığı şehirden yola çıkarak bir kentte aşkın yaşanma şeklinin o kentin kimliğini belirlemede en önemli göstergelerden biri olduğunu belirtir: "Erkekler ve kadınlar aşk edimi denen şeyde çabucak birbirlerini yutarlar ya da iki kişilik uzun bir alışkanlık geliştirirler. Bu uçlar arasında çoğunlukla bir orta nokta yoktur. Bu da özgün bir şey değil. Her yerde olduğu gibi Oran'da da zamansızlıktan ve düşünmemekten insanlar bilmeden birbirini sevmek zorundadır." (s. 12)

Aşk, hayatın ve yaşamının göstergesiyken onu tatsızlaştıran hastalıklar veya ölme ihtimali yarattığı iç huzurla ilintili olduğu miktarda yaşamı anlamlandıran bir ölçüttür, yazara göre... Oran kentinde insanlar birbirlerinin aşk ve sevgi duygularını çabucak tüketmekte ve belli ki yalnızca cinselliğe dayalı bir ilişki yaşamaktadırlar. Bir anlamda herkes ötekine katlanmaktadır. Oysa aşk; sarmaşık manasına gelen "ışk" kelimesinden alınmıştır. Sarmaşık sarıldığı yeri, ağacı nasıl kaplayıp sararsa, aşk da girdiği kalbi ve vücudu öylece sarar. Sarmaşık sarıldığı ağacı sarıp öyle gelişir ki,

neticede ağaç sararıp solmaya başlar. Kendisi geliştikçe ağaç kurur gider. Aşk da insanda kuvvetlenip geliştikçe insanın benliği zayıflar, ruhu gelişir. Yani aşk sevginin seveni kavrayıp bütün vücuduna yayılması, adeta onu sarmaşık gibi kucaklaması, (İbn Kayyim el-Cevziyye, 1993) olarak tarif edilir. Gerçek aşk ve sevgi karşılıklı olarak iki insanın yarattıkları enerji ile adeta birbirlerini kuşatmasıdır: “Aşk sözlükte, sevginin aşırı derecede olması, muhabbet sınırını aşması olarak tarif edilir. Bir kimseye sevginin kaplayıp sevdiğinin dışında hiçbir dilberi görmeyip düşüncesini sadece ona ait kalmasıdır. Sevenin gözünün sevdiğinin kusur ve ayıplarını görmemesidir. Ruhunda, bedeninde, damarlarında ve bütün mafsallarında onun hükmünün yürümesidir. Aşk, sevginin son mertebesi, sevginin insanı tam olarak hükmü altına alması, varlığın aslı ve yaratılış sebebidir.” (Bardakçı 2005: 122)

Bu şehir, yazar tarafından o kadar olumsuz bir şekilde betimlenir ki, burada değil yaşamak ölmek bile çok zordur: “Kentimizde daha özgün olan, burada ölmenin güçlüğüdür. Aslında güçlük doğru sözcük değil, rahatsızlık demek daha doğru olacak. Hasta olmak hoş bir şey değildir, ancak size hastalıkta destek olan kentler ve ülkeler vardır ve buralarda bir bakıma insan kendini bırakabilir. Bir hastanın şefkate gereksinimi vardır, bir şeye yaslanmaktan hoşlanır, çok doğaldır bu. Ancak Oran’da iklimin aşırılıkları, burada yürütülen işlerin önemi, dekorun belirsizliği, şafağın çabuk sökmesi ve zevklerin niteliği, her şey sağlıklı olmayı gerektirir.” (s. 12)

Hemen tüm yapıtlarında alegorilere yer veren Albert Camus’un *Veba* romanında bir kentten yola çıkarak tüm insanlığın dünyadaki hapsedilmişlik duygusuna veya Nazi kamplarına gönderme yaptığı söylenebilir: “Camus’nün diğer eserlerinde olduğu gibi çocukluğunu geçirdiği Cezayir arka planında yeşeren insan hayatının anlamsızlığı bu romanın da belkemiğini oluşturur; ancak bu romanda diğer eserlerinde olmayan bir istisna mevcuttur. *Veba* yalnızca insan hayatının

anlamsızlığı için bir alegori olmakla kalmaz, hapsedilmişlik imgesi için de sağlam bir temel oluşturur. Sanıyorum romanın yazıldığı yıllarda Fransa'nın Nazi kuşatması altında oluşu romandaki hapsedilme olgusunun bu denli baskın olmasını açıklar.” (Özer 2017).

Romanın gerek başında gerekse ilerleyen bölümlerinde şehrin karantinaya alınmasıyla birlikte Camus'un neden böyle karamsar bir tablo çizdiği ortaya çıkar. Veba hastalığı ve Hitlerin ordusunun aynı şekilde “Kara Bela” olarak anılması bu göndermeyi güçlendirir: “Tarih'te Oran şehrinde gerçekte vuku bulmamış veba salgını, Almanların Fransa'yı işgalini sembolize eder. Fransızların Hitler ordularına “Kara Veba” demeleri, romana esin kaynağı olmuştur. “Camus'nün Roland Barthes'a yazdığı bir mektupta *Veba*'nın bir anlamda Résistance (Direniş)'in bir tarihçesi olmadığını ancak bundan da aşağı kalamayacağını söyler.” (Baldıran 1995: 237-245'ten akt. Boyacıoğlu 2012: 31).

Romanın gönderme yaptığı tarihsel olaylar sadece bununla sınırlı değil. Albert Camus, *Veba* romanında zaman zaman evrenselliği yakalamak için okurun zihninde izdüşümler yaratır. Yazar, Almanlar'ın Fransızlara yaptığı zulümlere gönderme yapmakla birlikte Fransızların Cezayir'i işgal ettikleri dönemde onlara yaptıkları zulümleri ve Cezayir halkının direnişini de imgesel olarak bu romanda işler: “Aynı zamanda Cezayir Kurtuluş Savaşında Fransızların Cezayirli'lere yaptığı işkence ve katliamları ifade eder. Zira Camus, o zaman Cezayirli'lere Fransızlara karşı desteklemiştir. Fransız marksistleri, *Veba*'yı şiddetle eleştirmişlerdir. “(...) Fransa'da *Veba*'nın Marksistler tarafından çok zekice ve şiddetle eleştirilmesinin nedeni (veba) sembolünün buralara kadar gittiğinin anlaşılmasıdır.” Camus, Roland Barthes'a yazdığı mektubunda bu durumu hakkında şöyle ifade eder: “Herhalde bana kızmalarının nedeni, *Veba* her çeşit zulme karşı direnmede işe yarayabilir.” (Cruickshank 1965; 231-232'den akt. Boyacıoğlu 2012:

31). Camus, tarihsel olaylarda hep ezilenin yanında olmayı prensip edinir.

Romana metafizik bir roman olarak bakıldığında gerçek sahnenin Oran kenti değil, tüm dünya olduğu kişilerin tüm insanlık ve veba hastalığının da mutlak kötülük olduğu görülecektir (Jeanson 1965: 10-11'den akt. Akbulut 2014: 91). Kısaca Albert Camus, bu romanda bir hastalıktan yola çıkarak evrensel bir temayı ele alır. Her okuyanın veya değişik eleştirmenlerin romanın işlediği konuyla ilgili farklı açılımlar yakalamaları, yapıtın sanatsal gücünü ortaya koyar. Ancak bağlamdan kopmadan şu söylenebilir ki romandaki olaylar, son derece çirkin ve sosyal ilişkileri zayıf, tek dertleri limandaki ticaretten para kazanmak olan, kadın ve erkekleri arasında gerçek bir aşkın olmadığı ve sadece insanların bir birine tahammül ettiği bir kentte geçer. Bu kent, asıl sıkıntıyı veba salgınıyla birlikte yaşar.

4. Bir Kentin Laneti Veba ve İlk Ölüm

Anlatmaya dayalı hemen her klasik metinde olay örgüsü adeta göle atılan bir taşın neden olduğu ilk halkayla başlar. Albert Camus, Doktor Bernard Rieux'un günlüğünden hareketle kurguladığı bu romanın halkalarını 16 Nisandan itibaren başlatır. Yazarın romanını kronolojik bir yöntemle kurgulaması, anlatıyı bir günceye dayandırmasının sebebi, okuyucunun zihnini uyanık tutmaya çalışması ve olayları kolaylıkla takip etmesini istemesi olabilir. İsminden de anlaşılacağı gibi roman veba hastalığını ele alan bir kitap olduğu için ilk olay örgüsü de bu hastalıktan ayırt edilmeyecek fare unsuruyla başlar: "16 Nisan sabahı Doktor Bernard Rieux, muayenehanesinden çıktı ve sahanlığın ortasında ölü bir fareyle karşılaştı. O anda fazla önemsemeden hayvanı ayağıyla itti ve merdivenleri indi. Ancak sokağa geldiğinde, bu farenin olması gereken yerde olmadığı aklına geldi ve kapıcıya haber vermek üzere geri döndü. Yaşlı Mösyö Michel'in tepkisi

karşısında bu gördüğünün alışılmadık olduğunu daha iyi hissetti. Bu ölü farenin varlığı ona yalnızca tuhaf gelmişti, oysa kapıcı için bir rezaletti. Kesinlikle emindi. Apartmanda fare yoktu. Doktor, boşu boşuna onu ilk katın sahanlığında muhtemelen ölü bir fare bulunduğuna inandırmaya çalıştı; Mösyö Michel'in kanısı biraz olsun değişmiyordu. Apartmanda fare yoktu, o zaman biri bunu dışarıdan getirmiş olmalıydı. Sözün kısası, bir şaka söz konusuydu.” (s. 15)

Apartmanda daha önce hiç fare görülmemesi kapıcının bu ölü fareyi birilerinin kendisine şaka yapmak amacıyla merdivenlere bıraktığı söylemesi, aynı zamanda mesleğine ne denli önem verdiği ve bu yolla saygınlık elde etmeye çalışmasıyla açıklanabilir. Ancak şunu da bilmek gerekir ki veba hastalığından söz edilen her yerde fare ismi de bir şekilde geçer: “Veba, hiçbir zaman tek başına anılmadı; yanında hep onunla birlikte anılan, neredeyse ikiz kardeşi sayılan bir canlı yer aldı: Veba ve fareler; eskilerin deyişiyle “tâ’ün” (fare).” (Arı 2012). Veba hastalığının köylerden şehirlere, şehirlerden ülkelere; oradan da kıtalara sıçramasında farelerin taşıyıcı unsur oldukları hemen herkesin üzerinde uzlaştığı bir noktadır. Özellikle gıda malzemesi taşıyan yük gemilerinin demirlediği limanlar, farelerin cirit attığı ve buralardan gemilere sızdığı bölgelerdir: “Veba salgın hastalık türlerinden biri olarak, tarih boyunca hep en korkulanı oldu. Denizler ve limanlar da veba illetinin yayılmasında birinci derecede etken olmakla ünlendiler. Denizden gelerek bir limana önce gemiler yanaşır; sonra da gemilerde çok bulunan farelerden virüs taşıyanlar limana kapağı atarlardı. Gemide virüs yoksa ancak veba salgını olan bir kentin limanına uğramışsa, virüs taşıyıcı fareler denk yığınları arasında ya da kıyıda dubalara bağlanan ipler üzerinden yürüyerek gemiye çıkarlardı. Virüs taşıyan gemiyse, gittiği yere fareler aracılığıyla veba taşırdı; virüs kıyıyı ve limanların korunaklı yerlerini mekân tutmuşsa, kıyıda gemiye çıkan fareler virüsü gemiye aktarırlardı. Böylece gemiler ve onların vazgeçilmez konukları fareler, gittikleri yerlere veba virüsünü taşıyıp dururlardı. Onlar hizbe

yerleri seviyorlardı; gemilerin dar mekânlarında kolayca gizlenebilecekleri yığınla yerler vardı. Oralarda hem bol bol ürerlerdi hem de veba virüsü almışlarsa, kendi bedenlerinde virüsün en azgın ve keskin mutasyonunu gerçekleştirirlerdi.” (Arı 2012).

Romanda tarihler 25 Nisanı gösterdiğinde gazeteler 6231 fare ölüsünün toplandığını yazar. Randoc gazetesine göre bu sayı 3 gün sonra yani 28 Nisanda 8 bini geçmiştir. Kara Ölüm (Black Plague) olarak anılan Veba hastalığının Asya’dan Avrupa’ya sıçramasından ve kıtanın yaklaşık 1/3’ünü kırıp geçirmesinden sonra özellikle bir ticaret şehri olan Venedik’te gemilerin 40 gün bekletilmesi kararı alınır. Daha önce 30 gün Terentino adıyla uygulanan bu uygulama Venedik’ten sonra 40 güne çıkarılmış ve adı da İtalyanca quarantena (Kırk) olarak değiştirilmiştir. Venediklilerin şehrin 6.5 km uzaklığında bulunan Lazaretto Vechio adını verdikleri bir adada ilk yalıtılmış hastaneyi kurdukları ve burada bekleyen gemilerde tespit ettikleri vebalı hastaların sayısı binlerle ifade edilmektedir. Sonraki yıllarda yapılan kazılarda çok sayıda iskelete rastlanması o dönemdeki ölümler hakkında bir fikir vermektedir. Ancak bu uygulama sayesinde yüzbinlerce insanın da hastalığı kapması önlenmiştir.¹

Romanda tarihler 30 Nisanı gösterdiğinde karısından aldığı mektupla rahatlayan Dr. Rieux, daha önce rahatsızlanan kapıcının durumunu kontrol etmek üzere dairesine iner. Ateşi inmiş ve gülümseyen hasta, öğleye doğru yeniden kötüleşir ve doktorun tavsiyesiyle ambulansla özel bir tedavi uygulanmak üzere hastaneye kaldırılır. Ancak yoldayken ambulanda hayatını kaybeder: “(...) ‘Fareler!’ diyordu. Balmumunu andıran dudakları, kurşun gibi ağırlaşmış gözkapakları, kesik kesik ve kısa solukları, yeşil suratı ile yumrularla canı yanan kapıcı, küçük yatağı kendi üzerine kapamak

¹<https://www.milliyet.com.tr/tarihteki-ilk-karantina-nerede-uygulandi--molatik-14356/?Sayfa=6> vd. siteler (Erişim Tarihi: 18.05.2020)

istiyormuş ya da yerin dibinden gelen bir şey durmadan onu çağırıyormuş gibi küçük yatağa yerleşmiş, görünmez bir ağırlığın altında boğuluyordu. Karısı ağlıyordu. "Hiç mi umut yok doktor?" "Öldü," dedi Rieux." (s. 26-27)

Farelerin ortaya çıkmasını önce tuhaf karşılayan sayıların artmasıyla kaygılanan halk, önce kapıcının sonra sırasıyla Camps ve diğerlerinin ölümüyle birlikte paniğe sürükler. İlk defa yakınlarından birini vebadan kaybetmeleri onları ölüm gerçeği karşısında onları kaygılandırır. Camus, "gerçek bir huzurdan çok, trajik bir umut" (Erçel 2013: 254) der. Onun hemen tüm eserlerinde tüm saçmalığına rağmen intihar etmek yerine yaşamda umudu araması ona bu tanımlamayı yakıştırır. Yukarıdaki replikte de kapıcının karısının ağzında ölüm gerçeğine karşı bir umut araması, insanın Tanrı'nın takdiri ve evrenin gücü karşısındaki çaresizliğinin bir yansımasıdır: "Camus'de umutsuzluk, umuda, mücadeleyi bırakıp kendine kapanma duygusuna kilitlenmektir. (...) *Caligula*'da umutsuzluk, özgürlüğün hastalığı (Camus 1962'den akt. Kurtar 2012) olarak okunabilir.

"Umut" ve "umutsuzluk" tarih boyunca birçok düşünürün üzerinde analizler yaptıkları kavramlardır. Søren Kierkegaard, Gabriel Marcel, Ernst Bloch ve Albert Camus bu kavram ekseninde fikir dünyalarını kuranlardan bazılarıdır. Filozoflarla birlikte ilahiyatçıların da dinsel inançlarından kaynaklı olarak bu kavramı analiz ettikleri ve çıkarımlarda buldukları gözden kaçmaz: "Kierkegaard'ın umut kavramını umutsuzlukta temellendirmesi devrimsel bir niteliğe sahiptir. Kierkegaard ile başlayan, Gabriel Marcel, Ernst Bloch ve Albert Camus gibi düşünürlerin izini sürdüğü bu yeni düşünce, felsefi-dinsel geleneğin umut ve korku karşıtlığını ya da umudu inançta temellendirmesini tamamen bir kenara bırakarak, umudun temel öncüllerini umutsuzluk, *absurd* ve kaygı olarak biçimlendirir. Düşünce tarihindeki köktenci dönüşüm, *umutsuzluğun felsefesi* olarak gelişir. Kierkegaard ile başlayan umutsuzluğun felsefesinin temel savı, insan

varoluşunun kendini yeryüzünde bir sürgün olarak bulduğu ve bu sürgünlüğün, onda daima umutsuzluğun *yitik belleği* olarak açığa çıktığıdır. Kierkegaard'a göre, birinin kendi olması ya da olamaması sorunu beraberinde umutsuzluğun kökeni nedir? Mutlak bir kökeni var mıdır? “Umutsuzluk, bir ayrıcalık mı yoksa kapatılamaz bir boşluk ya da eksiklik midir?” sorularını getirmektedir.” (Kierkegaard 1989'dan akt. Kurtar 2012).

Romanda kapıcının karısının daha birkaç dakika önce yaşayan kocasının aniden ölüm seansına geçmesini çaresizce izlemesinin ardından doktora yönelttiği: “Hiç mi umut yok doktor?” sorusu, Doktor Rieux'un: “Öldü” cevabıyla büyük bir çelişki arz eder. Kaba sayılabilecek bu cevap muhatabının yüzüne bir tokat gibi yapışan ölüm gerçeği karşısında insanoğlunun tüm çaresizliğinin bir yansımasıdır: “Umutsuzluk, ölüm ya da yitimin ızdırap veren belleğidir. Ölüm, ertelenemez, onun zamanı ayarlanamaz, ölüm olduğundan daha güzel ya da çirkin de olamaz. Ölüm, düşünemez. Onu, örtecek, gizleyecek ya da daha az ızdırap vermesini sağlayacak hiçbir şey bulunamaz. Onu bir an için bile olsa yok sayamayız. Ölüm, ölümsüzdür. Bu nedenle, ölümün belleği, hakikatin belleğidir ve ölümcüldür. Ölümün belleği her şeyin olduğu gibi, Tanrı'nın da açığa çıkma olanağıdır. Ölümün umutsuzluğu, umutsuzluğun ölümcüllüğüdür. Bu nedenle, birinin kendine ilişkin kavrayışını yerle bir edebilecek tek şey umutsuzluğun gerilimidir.” (Kurtar 2012). Kapıcının rahatsızlandığının ertesi günü ölmesi aynı zamanda veba sonucu ölümlerin ne kadar çabuk gerçekleştiğini gösterir: “Veba nedeniyle ölüm genelde aniden gerçekleşmektedir. Kişide bazen kan ve iltihapla dolu şişlikler oluşmakta, buna titremeler, ateşlenmeler ve baş ağrıları eşlik etmektedir” (Elliott 2006: 8-9'dan akt. Genç 2011: 127).

Vebanın geçmişine bakıldığında bu hastalığın sadece farelerden değil, pireler, sincaplar, köpekler ve dağ sıçanlarından da bulaştığı görülecektir. Tarihte üç çeşit vebadan söz edilmektedir: “Ortaçağda

veba üç tipi olan bir hastalıktır: hıyarcıklı, septicemik ve pönomik. Kıtada en yaygın olarak görülen cinsi hıyarcıklı vebadır. Bu veba *yersinia pestis* adlı bakteri ile enfekte olmuş bir kemirgenden diğerine, taşıdıkları pireler yoluyla geçmektedir. Bu kemirgenler çeşitlidir: dağ sıçanları, tarla sincapları ve çayır köpekleri gibi. Ama mikrobu insana taşıyanlar farelerdir, özellikle de Latince *rattus rattus* denilen kara farelerdir. Çünkü onlar insanların yaşadıkları evlerdeki uzman kemirgenlerdir. Veba uzun süre kemirgenlerin nüfusu içinde kalmıştır. Hayvan ölümleri artınca da taşıdıkları hastalıklı pireler ev sahiplerine geçmiştir. Bu pireler taşıyıcı olmuşlardır (Hays 2010: 37-38'den akt. Genç 2010: 125).”

Romanın bu bölümünde evlerde, otellerde ve sokakta karşılaşılan farelerin sebep olduğu ölümler halk arasında genel olarak büyük bir tedirginlik yaratırken halktan bazılarının ölüm gerçeğine karşı çıktıkları ve ısrarla bu tehlikeyi görmezden geldikleri, felaketi insana yakıştırmayanların gündelik hayatlarına devam ettikleri, alçakgönüllü olmaktan uzak davrandıkları ve bazılarının yolculuklar planladıkları görülür. Felakete karşı önlem olmayan en başta hümanistlerin yavaş yavaş hayatlarını kaybettikleri görülür. Oysa felaketlerin olduğu bir dünyada insanın özgürlüğünden söz etmek imkânsızdır: “Uzun sürmez bu, çok aptalca!” derler. Ve kuşkusuz bir savaş çok aptalcadır, ancak bu onun uzun sürmesini engellemez. Budalalık hep direnir, insan hep kendisini düşünmese bunun farkına varabilirdi. Bu açıdan burada oturanlar da herkes gibiydi, kendilerini düşünüyorlardı; bir başka deyişle hümanistler; felakete inanmıyorlardı. Felaket insana yakışmaz, onun için felaket gerçekdışıdır, geçip gidecek kötü bir rüyadır, denir. Ancak her zaman da geçip gitmez, kötü rüyalar arasında insanlar geçip gider; önlemlerini almadığından da başta hümanistler gider... Geleceği, yolculukları ve tartışmaları ortadan kaldıran bir vebayı nasıl düşüneceklerdi ki? Kendilerini özgür sanıyorlardı, oysa felaketler oldukça kimse asla özgür olmayacak.” (s.40)

İnsanoğlu, sıradan yaşamına kendini kaptırıp ölümsüz olduğunu ve felaketlerden emin olduğunu düşlerken bir anda karşılaştığı sel, deprem, heyelan, çığ, yangın, yıldırım çarpması... gibi doğal afetler veya tifo, veba, sarı humma, kolera, sıtma, çiçek, difteri, cüzzam, sars ve en son Korona... gibi salgınlarla yüzleşerek bu düşsel yolculuktan uyanır. Camus'un romanda dile getirdiği gerçek budur aslında. Bu katı gerçek birçok filozofu metafizik başkaldırmaya iter. Marquide De Sade'yle başlayan, Dostoyevski ile devam eden ve Nietzsche'de son bulan metafizik başkaldırma, Tanrı fikrinin öldürülmesiyle sonuçlanır. Bu başkaldırma eylemi devrimlerle sürecektir. Dostoyevski'nin: "Eğer Tanrı yoksa her şey mubahtır" sözü, Camus'ta: "Mademki Tanrı yoktur; öyleyse her şey mubahtır," biçimine dönüşür. Dünyada kötülük, acı ve adaletsizliklerin olması Camus'u Tanrı'yı kendi içinde öldürmesine iter. Egzistansiyalist düşünürlerin çoğu dünyadaki olumsuzlukları "Tanrısız" olmaya bağlar. İnsanın "Tanrısız" dünyaya gönderilmesi ona "absürd" niteliğini kazandırır. "Tanrısızlık" her eylemi meşru kılar (Sartre 1984: 85).

Düşünürler, kâinatı yaratan Tanrı'nın varlığını kötülük ve felaketlerle ilişkilendirirler. Onlara göre, eğer Tanrı varsa neden dünyada bu kadar kötülüğün, savaşın, haksızlığın yaşanmasına izin veriyor. Masum insanların ve çocukların zulüm görmesini, ölmesini engelleyebileceği halde neden engellemiyor? Tanrı yoksa öyleyse her türlü kötülüğü yapmak mubahtır. Buradan yola çıkan dindarlardan bazıları ise felaketleri Tanrı'nın bir gazabı olarak değerlendirirler.

5. Veba'yla Yüzleşme, Ölüm ya da Karantinada Hapsedilmiş Hayatlar

Veba romanında ölümlere rağmen başlangıçta doktorlar da dâhil olmak üzere kimsenin gerçeği görmek istemediğine şahit oluruz. Birkaç gün içinde yirmiden fazla vakanın ölümle sonuçlanması doktorları iyice tedirgin eder. Doktor Rieux'den çok yaşlı olan meslektaşısı Castel, onun

da aslında bu hastalığın ne olduğunu bildiğini, ancak ismini anmaktan çekindiğini söyleyince Doktor Rieux tahlillerin sonuçlarını beklediğini ifade eder. Aralarında daha sonra şu konuşma geçer: “Haydi Rieux, siz de benim gibi bunun ne olduğunu iyi biliyorsunuz.(...) Rieux düşünüyordu. Bürosunun penceresinden körfezin uzağında bir boğaz gibi kapanan taşlı yalıyara bakıyordu. Mavi rengine karşın gökyüzünün saatler akşama doğru ilerledikçe yumuşayan solgun bir parıltısı vardı. “Evet, Castel” dedi, “neredeysen inanılması olanaksız. Ama açıkça bu veba gibi duruyor.” (s. 38-39).

Romanda gerçekleşen ölümlerin veba yüzünden olduğu başta doktorlar olmak üzere basın ve halk tarafından büyük bir tedirginlikle karşılanır. En son yirmi yıl önce Paris’te karşılaşılan bu felaketin tarihte milyonlarca can aldığı bilgisine herkes sahiptir. Hastalığa doktorların veba teşhisi koymasının ardından Oran kenti derhal karantina altına alınır. Artık dışarıdan gemiler bu limana demirlememekte geçip gitmektedir. Dışarıdan hiçbir insanın kente girmesine içeriden kimsenin çıkmasına izin verilmez. Ölü sayısı her gün daha fazla artmakta ve doktorlar bu ölümler karşısında çaresiz durumdadırlar. Altıncı haftaya girildiğinde 200 bin nüfuslu kentte ölüm sayısı 345’i bulmuştur. Basın ve yetkililer bu ölümler karşısında halkı paniğe sürüklememek amacıyla suskun durmaktadır (s. 30).

Kentte ölü sayısı arttıkça halkta bir korku ve tedirginliğin baş gösterdiği: “İşte o andan itibaren korku ve korkuya eşlik eden bir düşünmedir başladı.” (s. 28) satırlarında açıkça görülür. Çünkü “Veba, tarih boyunca hep insanlığı ürkütmüştü.” (Ceylan 2005: 23). Kentte vaka sayısına paralel olarak ölüm korkusunun da arttığı gözden kaçmaz. Camus, halktaki bu korku ve tedirginliği roman boyunca okuyucuya hissettirir: “Kara Veba sırasında... korku içindeki Londra’da ölü taşıyan el arabaları ve her yerde, her zaman insanın bitip tükenmez çığılığıyla dolu geceler ve gündüzler...” (s. 34), “insanın sevdiğinden ayrılması gibi bireysel bir duygu birdenbire, ilk haftalardan başlayarak, tüm bir

halkın duygusuna dönüştü ve korkunun da etkisiyle, bu uzun sürgün döneminin başlıca acısı oldu.” (s.53); “Ayrılık ya da korku gibi ortak duygular vardı” (s.60), “Herkes korku içinde, sıcağın salgının yayılmasına yardım edeceğini düşünüyordu.” (s. 85) gibi satırlar bu korkunun halk arasına nasıl yayıldığını gösterir.

Felsefi bir yaklaşımla tarihsel sürece bakıldığında XVII. yüzyıl, matematik çağı, XVIII. yüzyıl fizik çağı, XX. yüzyılımız korku çağıdır. Diyeceksiniz ki korku bir bilim değildir. Ama bu korkuda bilimin payı var. Çünkü kuramsal alandaki son gelişmeleri onu kendi kendini yadsımaya götürdü; pratik alandaki gelişmeleri ise, bütün dünyayı yok edebilecek duruma geldi, (Camus 2012) diyebiliriz.

Modern çağın insanı, bilim ve teknoloji alanındaki bilgisinin katkısıyla ürettiği silahlar ve politik düşüncelerinin yarattığı felaketlerle büyük bir korkunun tüm insanlığı kuşatmasına neden olmuştur. Özellikle Ortadoğu ve Afrika ülkelerinde her gün daha bir yayılan kuşatmalar, savaşlar, katliamlar, terör saldırıları... bu korkunun insanın belleğini esir almasına yol açmıştır. Bu yıkımların getirdiği açlık, susuzluk ve salgın hastalıklar yoksul ülkelerin binlerce insanını ölümün sonsuz uçurumuna yuvarlamaktadır. Aslında ölüm ve ölüm korkusuna başkaldırı Camus'un sanat felsefesinin temelini oluşturur. Yazar, hemen tüm eserlerinde bu paradoksu ele alır:

“Sanat yaşamını ölüm izleği üzerine temellendiren Albert Camus, yapıtlarında tüm gücüyle bu korkuyu yok edebilme çabasını anlatmış ve varoluşun anlamını insanın sonlu bir varlık olduğu olgusunda yani ölümden aramıştır. Camus'ye göre, yaşamın ölümlerle sonuçlanan dramıyla baş edebilmek ve varoluşun derinliğine ulaşabilmek için savaşım vermek gerekmektedir. Nitekim sonlu bir varlık olduğunun bilinci ile acılar içinde kıvranan Camus'nun kahramanları da ölüme karşı başkaldırmaktadırlar. "Bu savaşım ölümü yenme ya da onun verdiği korku ve nefrete egemen olabilme

arzusundan kaynaklanmaktadır." (Türkyılmaz 2003: 109-118). Albert Camus'un "Saçma veya absürd" olarak formüle ettiği ve Sisifos efsanesiyle ilişkilendirdiği hayat ve ölüm felsefesi, intihar etme kolaylığına kaçmadan tüm saçmalığına rağmen hayatı yaşamayı tercih eden bir anlayışla örülüdür. Bu paradoksu: "Benim ölüm korkum yaşama hırsımdan geliyor" (Erçel 2013: 251) şeklinde özetler.

Romanda vebanın yarattığı ölüm korkusu, kent halkını: "Temiz şarap mikrobu öldürür," söylentileriyle cafelere yönlendirir ve gece saat ikilere kadar sarhoş bir şekilde sokak aralarında dolaşmalarına neden olur. İnsanlar, sarhoş olarak ölüm korkusunu bertaraf etmeye çalışır. Karantina altına alınmış ve bir hapishaneden farksız olan bu kentten zaman zaman insanların kaçma girişiminde bulunur: "Kent kapılarında kopan ve jandarmaların silaha başvurmak zorunda kaldıkları kavgalar sessiz bir tepki yarattı. Kuşkusuz yaralıları vardı, ama her şeyin sıcak ve korkunun etkisiyle abartıldığı kentte ölümlerden söz ediliyordu. Gerçekten de, durum ne olursa olsun, hoşnutsuzluğun durmadan arttığı, yöneticilerin en kötü durumdan korktukları ve felaket altındaki halkın isyana kapılması durumunda alınacak önlemleri ciddi ciddi düşündükleri bir gerçektir. Gazeteler sokağa çıkma yasağını yineleyen ve karşı gelenleri hapis cezasıyla tehdit eden kararname yayınlıyordu. Devriyeler kentte kol geziyordu. Çoğu kez, aşırı sıcakların bastırıldığı ıssız sokaklarda, ilkin kaldırımlarda çınlayan nal sesiyle kendini duyuran sıra sıra atlı nöbetçilerin, kapalı pencerelerin altında ilerledikleri görülüyordu. Yeni bir emir uyarınca bit taşıması olası köpek ve kedileri vurmaya görevlendirilmiş özel ekiplerin silah sesleri arada sırada duyuluyordu. Bu kuru sesler kentteki tehlike havasını değiştiriyordu."(s. 102-103)

Kendilerine uygulanan vebalı muamelesi, bu hastalığa yakalanmış ve bu hastalıktan ölen insanların çıkardığı kötü kokular sağlıklı insanların da dengesini bozar. Öte yandan her an bu hastalığa yakalanma riski ve hiçbir tedavinin olmaması hemen herkesi bunalıma

sokar. Halkın çoğu bu kentten kaçmaya çalışırken devlet yöneticileri, bu kaçıışı önlemek için zaman zaman sert yöntemlere başvurmak zorunda kalır: “Şehrin merkezinde bulunan ve veba salgınından daha fazla etkilenmiş mahalleler ayrıca karantinaya alınır, bu durum fiziki esaretin başka bir boyutu olarak görülür. Ayrıca kenar mahallelerde esir durumunda kalan insanlar, salgının yayılmasını hızlandır kaygısıyla mahallenin dışına çıkma yasağıyla karşı karşıya bırakılırlar. Aynı şekilde karantinaya alınmış hastalardan dolayı yönetim önlem olarak tecrit kampları oluşturmaya karar verir. Bu durum bize İkinci Dünya savaşındaki toplama kamplarını hatırlatır. Burada da esaretin başka bir boyutu ortaya çıkar. Veba felaketi Oran şehri sakinlerini ve bu şehirde tesadüfen bulunanları adeta birer mahkûm durumuna düşürür. Sözümlü ettiğimiz bu esaret durumu fiziki bir esarettir. Diğer bir esaret hali ise vebaya yakalanan kişilerin bedenlerinin aldığı, görüntüsü hoş olmayan şekillerdir. Bu durum, veba kurbanlarına dayanılmaz acılar verir. Onlar, kusurlu bir beden, insan olarak küçülmeye, acı çekmeye ve yok olmaya boyun eğmiş bir beden, dayanılmaz acılarını yaşar hale gelirler ve kendi bedenlerinin esiri olurlar.” (Kaya ve Demiral 2011: 382).

Vebalı kentlerde ilk olarak uygulanmaya başlanan ve halkı bir araya toplayarak kontrol altına alma sonraki dönemde toplumu disipline etme için birçok devletin başvurduğu bir yöntem olmuştur: “vebalı kentler için getirilen bu uygulamalar sayesinde fark edildi ki, bireyleri sabit bir yere kapatmak, bütün hareketlerin denetlendiği, iktidarın hiyerarşik ve sürekli bir biçimde icra edildiği, her bireyin kapalı mekân içerisindeki hemen tüm noktalarda gözetlendiği disiplinsel bir modeli oluşturmaya imkân vermekteydi.” (Merquior 1986: 27). Romanın sonraki bölümlerinde bunalıma giren halkın küçük örgütler oluşturarak nöbetçilerle çatıştığı, zaman zaman hırsızlık ve yağma vakalarının yaşandığı bu yüzden de sıkıyönetim uygulandığı ve bazı insanların kurşuna dizildiği görülür: “Kentın kapıları gece yeniden baskına uğradı,

ama bu kez saldıran küçük silahlı gruplardı. Nöbetçiler artırıldı ve bu girişimler oldukça çabuk bir biçimde kesildi. Bununla birlikte kentte, bazı şiddet olaylarına yol açacak olan bir devrim havasının esmesi için yeterli oldu. Yangına uğramış ya da sağlık nedenleriyle kapatılmış evler yağmalandı. (...) İşte bu olaylar yetkilileri veba durumunu sıkıyönetime çevirmeye ve buna bağlı olarak yasaları uygulamaya zorladı. İki hırsız kurşuna dizildi, ama bunun başkaları üzerinde bir etki yapıp yapmadığı kuşku götürür, çünkü öyle çok sayıda ölü vardı ki, bu iki infaz fark edilmedi bile.” (s.152)

Romanda hızla yayılan vebanın bir an önce önlenmesi için devletin tüm gücüyle mücadele ettiği, hemen tüm binaların karantina için ayrıldığı görülür. Buna rağmen enfeksiyon hızla yayılmakta ve doktorlar olağanüstü bir çabayla salgını önlemeye çalışmaktadır. Vebanın mutasyona uğraması ve birçok hastanın kan tükürerek ölmeye başlaması doktorları çaresiz kılar: “Zaten hastane ya da karantina yerine dönüştürülmemiş kamu binası kalmamıştı; eğer valilik hâlâ yerinde duruyorsa, insanların bir araya gelecek bir yerleri olması içindi. Ama aslında genelde ve o dönemde vebanın göreceli durgunluğu nedeniyle Rieux'nün öngördüğü düzenlemenin dışına çıkmaya hiç gerek kalmadı. Yıpratıcı bir çaba gösteren doktorlar ve hastabakıcılar daha da büyük çabaları akıllarına getirmek zorunda kalmıyorlardı. Bu insanüstü diyebileceğimiz çalışmayı düzenli bir biçimde yürütmek zorundaydılar yalnızca. Daha önceden ortaya çıkmış olan akciğere bağlı enfeksiyon türü şimdi kentin dört köşesinde çoğalıp duruyordu, sanki rüzgâr ciğerlerde yangınlar tutuşturup körüklüyordu. Hastalar kan tüküre tüküre hızla ölüyordu. Şimdi salgının bu yeni biçimiyle, bulaşıcılığın daha da artma tehlikesi belirmişti.” (s. 207-208)

Oran kentinin tümünün karantina altına alındığı *Veba* romanında bu hastalığa yakalanmış insanlar için ayrıca özel kamplar kurulduğundan söz edilir: “Genelde olduğu gibi, büyük çimentodan duvarlarla çevrilidir ve kaçışları zorlaştırmak üzere dört giriş kapısına

nöbetçiler dikilmiştir. Aynı biçimde, duvarlar, dışarıdakilerin karantinaya alınmış talihsizleri meraklarıyla rahatsız etmelerini engelliyordu. Buna karşılık, karantinadakiler gün boyu görmedikleri trenlerin geçtiğini duyuyor ve trenlerin taşıdığı uğultunun artmasından eve dönüş ve işyerlerinden çıkış saatinin geldiğini tahmin ediyorlardı. Böylece dışlandıkları yaşamın kendilerinden birkaç metre ötede sürdüğünü ve çimentodan duvarların sanki başka başka gezegendenmiş gibi birbirine yabancı iki dünyayı ayırdığını biliyorlardı.” (s. 209)

Zygmunt Bauman'a göre başlangıçta vebalı, cüzzamlı hastalar için oluşturulan ve salgının önlenmesini amaçlayan bu kontrol mekanizması, sonraki dönemlerde tüm toplumu denetlemek amacıyla başvurulan bir disiplin altına alma yöntemi olarak politik sistemler tarafından kullanılmıştır. Mekânsal sınırlama, farklı ölçülerde sertlik ve katılık içeren hapis uygulamaları her çağda, kontrol edilmesi güç ve aksi halde sıkıntı doğurmaya yatkın kesimlerle baş etmenin birincil yöntemi olmuştur. Köleler, cüzzamlılar, akıl hastaları, etnik ya da dinsel yabancılar da aynı şekilde kendilerine ayrılan bölgelere kapatılmıştır. Kendilerine ayrılan bölgelerin dışında dolaşmalarına izin verildiğinde ise bu insanlar, başka bir mekâna ait olduklarını herkes fark edebilsin diye, onlara tahsis edilmiş mekânın amblemini üzerlerinde taşımak zorundaydılar. Önce mekânsal ayırma sonra da zoraki hapsedme yüzyıllar boyunca her tür farklılığa ve özellikle de alışılmış toplumsal ilişkiler ağı içinde barındırılmaz ya da barınsın istenmeyen farklılıklara verilen neredeyse duygusal, içgüdüsel bir tepki olagelmiştir. Mekânsal ayırmanın en derin anlamı, iletişimin yasaklanması ya da askıya alınması ve böylelikle yabancılaşmanın zorla sürdürülmesi (Bauman 2012: 109) bu çerçevedeki insanların normal insanlar arasına katışmasını önleyecektir. Günümüzde özellikle göçmenlerin kontrol edilmesi bağlamında bu yöntem sıklıkla başvurulur. COVID-19 salgını döneminde birçok devletin, ülke dışından gelenlere 14 günlük karantina zorunluluğu getirmesi bu eksende değerlendirilebilir.

Albert Camus, romanda anlatıcının ağzından kampa dönüştürülen bir stadın ortamını şöyle tasvir eder: “Sonunda stada girdiler. Tribünler insanlarla doluydu. Ama saha yüzlerce kırmızı çadırla kaplanmıştı, uzaktan çadırların içindeki yatak yorganlar ve denkler görülüyordu. Sıcaklarda ya da yağmurlu havalarda burada kalanların sığınabilmeleri için tribünlere dokunulmamıştı. Yalnızca günbatımında çadırlarına geri dönmek zorundaydılar. Tribünlerin altında duşlarla oyuncuların eski soyunma odaları bulunuyordu; duşların bulunduğu yere yeni bir düzen verilmiş, soyunma odaları da büro ve revirlere dönüştürülmüştü. Burada kalanların çoğu tribünleri doldurmuştu. Ötekiler saha kenarlarında dolaşıyorlardı. Bazıları çadırlarının girişinde çömelmiş, her şeye dalgın dalgın bakıyordu. Tribünlerdekilerin çoğu çökmüş, bir şeyler bekliyor gibiydiler.”(s. 210)

Bir stadın kampa dönüştürülmesi oldukça mantıklı bir seçenektir. Büyük olduğu için binlerce insanın hapsedilebileceği stadyumlar, bir defada tek kişinin geçebildiği döner kapıları sayesinde giriş ve çıkışı zorlamaktadır. Böylece içeri alınabilecek insanları kontrol etmek ve onların kaçmasını önlemek çok daha kolay olacaktır. Esir kampına benzeyen bu kamplar gözetim için de yöneticilere çeşitli avantajlar sağlamaktadır. Michel Foucault, “Panoptikon” kavramıyla ifade ettiği gözetim mekanizmalarının vebalı hastaların bulunduğu etrafi çevrili bu kamplardan ilham alınarak oluşturulduğunu belirtir. Bu sistemin toplumları disipline etmek için en mükemmel sistem olduğunu ifade eder. Günümüzde elektronik aygıtlar, cep telefonları, termal kameralar süperpanoptikon olarak artık gelişmiş hükümetlerin istihbarat ve kontrol amacıyla başvurduğu bir yöntemdir.

Korona hastalığının yayıldığı bu günlerde birçok ülkede insanlara çip takip onları termal kameralarla takip etme, ateşlerini ölçme ve salgını bu yolla kontrol etme haberleri medyaya yansımaktadır: “Panopticon, nesnesi ve amacı hükümlerlilik ilişkisi değil de, disiplin ilişkileri olan yeni bir "siyasal anatomimin genel ilkesidir.

Güçlü ve bilgince yüksek kulesiyle birlikte, mahut şeffaf ve dairesel kafesin içinde, Bentham açısından herhalde mükemmel bir disiplin kurumunun taslağını çıkartmak söz konusudur; ama aynı zamanda disiplinlerin nasıl "kapatılmışlıktan çıkartılacaklarını ve bunların toplumsal bünyenin tümünün içinde yaygın, çoklu ve birden fazla amaca yönelik bir şekilde nasıl işletilebileceklerini göstermek söz konusudur. Klasik çağın belirgin ve nisbeten kapalı yerlerde -kışlalar, kolejler, büyük atölyeler- yoğurduğu ve bütüncül kullanımlarının ancak vebaya yakalanmış bir kentin sınırı ve geçici ölçeğinde hayal edildiği bu disiplinleri Bentham, her yerde ve her zaman uyanık olan, toplumu hiçbir boşluk bırakmadan ve kesintisiz bir şekilde kateden bir düzenekler şebekesi haline getirmenin düşünüyordur, ilksel ve kolaylıkla aktarılabilir bir mekanizma düzeyinde, bütünü itibariyle disiplin mekanizmalarının nüfuz ettikleri ve onlar tarafından katedilen bir toplumun temel işleyişini programlamaktadır.” (Foucault 1992: 262).

Albert Camus, romanlarını kurgularken okurlara farklı bakış açıları sunar. Vebalılar için tasarlanmış bir kampın okur tarafından pekâlâ bir gözetleme kampı veya Nazi Almanya'sının Polonyalılar ve Yahudiler için hazırladığı toplama kampları veya bireyin kendi kendini hapsettiği bir zindan olarak algılanmasının yolunu açar: “ (...) Bu durum bize İkinci Dünya savaşındaki toplama kamplarını hatırlatır. Burada da esaretin başka bir boyutu ortaya çıkar. Veba felaketi Oran şehri sakinlerini ve bu şehirde tesadüfen bulunanları adeta birer mahkûm durumuna düşürür. Sözü ettiğimiz bu esaret durumu fiziki bir esarettir. Diğer bir esaret hali ise vebaya yakalanan kişilerin bedenlerinin aldığı, görüntüsü hoş olmayan şekillerdir. Bu durum, veba kurbanlarına dayanılmaz acılar verir. Onlar, kusurlu bir beden, insan olarak küçülmeye, acı çekmeye ve yok olmaya boyun eğmiş bir beden, dayanılmaz acılarını yaşar hale gelirler ve kendi bedenlerinin esiri olurlar.” (Kaya ve Demiral 2011: 382).

Bu bölümde kentte ölü sayılarının artması sonrası doktorların veba teşhisi koyması ele alındı. Veba teşhisi konduktan sonra Oran kenti karantina altına alınır, birçok devlet binası ve stadyumlar kampa dönüştürülür. Yazarın bu kampları sadece vebalı hastaların tecrit edildiği bir mekânsal sınırlılık değil aynı zamanda okuyucuya farklı yorumlama imkânı sunarak İkinci dünya savaşı sonrası Nazi kamplarını veya bireysel yalnızlaşmayı hatırlatmak istediği de söylenebilir.

6. Bir Sarmala Dönüşen Yaşamın Saçmalığı ve Dayanılmaz Ağırlığı

Albert Camus, *Veba* romanında birçok temayla birlikte yaşamın anlamını da sorgulamaya çalışır. O, hemen tüm yapıtlarında yaşamın saçmalığı ve bu saçmalık karşısında insanın takınacağı tavrı sorgular. Yaşamın insanlara sunduğu saçmalıklar karşısında insanın yapabileceği tek şey başkaldırmaktır. *Veba* romanında da zaman zaman bu felsefenin öne çıktığı görülür. Roman gerçek hayatta da görülen adaletsizlik konusunu işler. Maddi durumu iyi olanlar dünyaya geldikleri ilk andan ölüncüye kadar, genellikle sıkıntısız yaşarken yoksul olanların hayatları boyunca büyük problemler yaşadığı evrensel bir kanun gibi her coğrafyada karşılaşılan bir gerçektir.

Romanda salgın ve felaketlerin zengin – fakir demeden herkesi esir aldığına atıf yapılır. Ancak bu tür durumlarda da zenginler maddi imkânlarıyla çoğunlukla tedavi olup en azından karınlarını doyurabildikleri halde yoksulların bazen salgından ziyade beslenme problemi yaşayabildiğine atıf yapılır: “Öte yandan, giderek artan yiyecek sıkıntısına bağlı başka sıkıntılar da oluyordu. Spekülasyonlar işe karışmıştı ve çarşıda pazarda bulunmayan temel gereksinim maddelerine inanılmaz fiyatlar ödeniyordu. Böylece zengin ailelerin neredeyse hiçbir eksiği yokken, yoksul aileler çok güç durumda kalıyorlardı. Veba kendi yönetim merkezinde o etkin yansızlığıyla yurttaşlarımız arasında eşitliği güçlendirecekken, tersine, o normal

bencillik oyunuyla, insanların yüreğinde adaletsizlik duygusunu daha da keskin hale getiriyordu. Tabii ki ölümün o mükemmel eşitliği yerinde duruyordu, ama böyle bir eşitliği de kimse istemiyordu. Böyle açlık çeken yoksullar, yaşamın özgür, ekmeğin ucuz olduğu komşu kentleri ve kasabaları daha büyük bir özlemle düşünüyordu. Kendilerine yeterince gıda sağlanamıyorsa, gitmelerine izin verilmeli diye pek de mantıklı olmayan bir duyguya kapılmışlardı. Öyle ki sonunda bazen duvarlara yazılan, bazen de valinin geçtiği sırada bağırılan bir slogan ortaya çıkmıştı: “Ya ekmek ya özgürlük!” Bu alaycı söz bazı gösteri yürüyüşlerine bir işaret olduysa da bunlar çabucak bastırılmıştı... (s. 208)

Bertold Brecht, “Önce ekmek gelir, sonra ahlak” (Boussignac ve Thoss 2010: 70) sözüyle karnını doyuramayan insanlara genel görgü kurallarından veya kanunlardan bahsetmenin saçmalığına işaret eder. Camus da karantina altına alınmış kentte ve kamplarda yoksul insanların yaşadıkları ekonomik sıkıntılardan dolayı zaman zaman isyan ettiklerini anlatır. Roman aslında insanın dünyadaki sıkıntılar yüzünden zaman zaman başkaldıran insanlara atıf yapar. “Veba” romanında Dr. Rieux başkaldıran tek bireydir. Rieux, her gün yeni hastalar öldükçe “Sisyphus Efsanesi”nde adı geçen “etin isyanı”nı yaşar. O, bu acının yeni bir şey olmadığını bilir; bu acı sürüp gelen aynı acıdır. Bütün bunlardan sonra, absürd ne demektir? Camus için absürd, yaşamın tek dayanak noktasıdır; rahatsız bir duygu, bunun da ötesinde yaşamı algılamının başlangıcı olan bir çelişki hissi... Bütün bu absürd kavramı içinde Tanrı lafı hiç geçmez. “Tanrı, ya da kutsal olan, beni ilgilendirmez”, der Camus, onsuz da bu absürd yaşamda yolunu bulabilirim. Kutsallık kavramı, evrensel bir mantık ve yönün bulunmayışıyla ilişkilendirilmiştir. Ona göre insan yeryüzüne fırlatılmış atılmıştır; sonuç ise ölümdür, yalın ve basit. Camus şöyle der: “Absürd, mantıksızlık hissiyle, insanın derinliklerinde yankılanan berraklığın bastırılan arzusunun karşılaşmasıdır.” Absürd, amaçtan yoksun bir

evrende peşinden koşulan anlamdır ve varoluşu sorgulamanın başlangıcıdır. İnsan hayatının ağırlığının ve garipliğinin sorumlusu olarak absürd duygusunu görür (Coşkun 2012).

Başta Camus ve Sartre olmak üzere Varoluşçuların çoğu kendilerine sorulmadan atıldıkları bir dünyada saçma bir hayatı yaşamanın baskısına boyun eğler. Romanda zaman zaman insanların kentten veya kamplardan kaçmaya çalışmaları, isyan etmeleri, bir anlamda insanın bu trajik duygularının dışavurumudur: “Tüm benliğini ölüme karşı duyduğu nefret ve korku duygulanıran Camus insanı, birdenbire başlayan ve aniden bitiveren yaşamın kaotik görünümü ile karşı karşıya gelerek kaçınılmaz bir şekilde çıkmaza doğru sürüklendiğini hissetmektedir. Camus'un Caligula'sında ölüm, insanı her zaman tehdit eden trajik ve değişmeyen bir alinyasıdır.” (Türkyılmaz 2003: 109-118). Albert Camus'nün de Nietzsche'nin yeniden canlandığı “bengi dönüş” kavramı üzerinde düşünceler ürettiği görülür. Camus, varlığın tekrarlayan doğasının hayatın saçmalıklarını temsil ettiği “Sisyphos Söyleni” başlıklı makalesinde “bengi dönüş” kavramını araştırır. Taşın uçsuz bucaksız tepeye yuvarlanması görevi doğal olarak anlamsız olsa da, Sisifos'un asıl sınavı umutsuzluktan kaçınmaktır. Bu yüzden Camus, Sisifos'u dağın eteğinde hayal ettiği o ünlü tasavvurunda “Sisyphos'u mutlu olarak tasarlamak gerekir.” sonucuna varır. (Yiğitler 2020: 63)

Michel Foucault penceresinden bakıldığında ise vebadan dolayı karantina altında tutulanların başkaldırısı iktidara başkaldırıyla ilişkilendirilebilir. Halkı veba bahanesiyle kontrol altına almak ve gözetlemek isteyen iktidarlar mutlak bir direnişle karşılaşacaktır: “Foucault, toplumsal ilişkilerin iktidar / direniş dinamiği tarafından belirlendiğini düşünür. Ona göre stratejik bir durum / ağ olarak iktidar her yerde hazır ve nazırdır. İktidarın olmadığı bir toplum ancak soyutlamada mümkündür. Fakat iktidarın olduğu her yerde direnişte

vardır. İktidar ile direniş arasında ontolojik bir birliktelik vardır. İktidar / direniş dinamiğinde özgürlük iktidarı uygulamanın ön koşuludur. Özgürlüğün ve direnişin olmadığı yerde iktidardan değil, ancak tahakkümden bahsedilebilir ki, tahakküm de bir iktidar ilişkisi değildir." (Sever 2012: 103).

Abluka altına alınmış kentten kaçamayan insanların bir süre sonra kendi kaderlerine boyun eğdiği ve rutin hayatlarını bir döngü içerisinde devam ettirdikleri görülür:

“İnsanlar rutin bir döngünün içerisinde kala kalmışlardır. Yaşam koşullarına dikkat etmeden, umursamadan yaşamın öneminin bilincinde değildirler. Aslında Oran şehri sakinlerinin sürdürdükleri yaşam tarzı cezaevi yaşamından çok da farklı değildir (insanlar rutinleşmiş hayatlarının esareti altına girmişler ve bu durumun pek de farkına varmadan yaşayıp gitmekte). İnsanların rutinleşmiş hayatları kendilerini esaret altına almış, ancak bunun farkına varmadan yaşayıp gidiyorlar ta ki veba şehri vurduğunda esaret denen şeyin ne olduğunu o zaman daha açık bir şekilde fark ederler.” (Kaya ve Demiral 2011: 385).

Her ne kadar bu kitap bir şehrin başına gelen ölümcül veba felaketini anlatsa da, aslında buradaki asıl konu, insanın varoluşunun sınırlarına mahkûm olarak yaşam kurallarına boyun eğmesi olarak da okunabilir. Bu bize absürd özgürlüğümüzü hatırlatır, işte bu özgürlük hayattaki kararlarımızın temelidir, özellikle de ölümle karşı karşıya kalındığında: “Veba”, boğucu bir atmosferde geçer; her insanın içinde yaşadığı “tehdit ve sürgün” dolu bir atmosfer. Hikâye okuyucuya Dr. Rieaux'nun günlüğünden okunur; yaşamın ve ölümün hikâyesi... Aslında burada Camus daha çok II. Dünya Savaşı'yla ilgilenmektedir, bu boğucu tehdit dolu atmosfer savaş sırasında doruğa ulaşır (Coşkun 2012).

Camus'un bir söyleşisinde Malraux'tan aldığını itiraf ettiği “saçma” felsefesi, aynı zamanda bireyin yaşamını anlamlandırması

anlamında pozitif bir olumsuzluktur. Camus, sözü şuraya getirir; yaşamın anlamsızlığı bilinçli insanlara eylemleriyle onu anlamlandırma fırsatı verecektir: “Camus’un sorun olarak gördüğü şey kendimizi bir şekilde içinde bulduğumuz yaşamın anlamsız olması değildir, aksine “yaşam anlamdan ne kadar yoksun olursa, o kadar iyi yaşanacağı çıkıyor ortaya” diyecektir; çünkü bu bilinçli insana kendini, yaşamını eylemleriyle yeniden yaratma olanağı verir: “Sisifos’un tüm sessiz sevinci buradadır; yazgısı kendisindedir. Kayası kendi nesnesidir.” (Bezci 2017: 69-70).

Oran kentinin en sağlıklı insanları bile alışmak zorunda kaldıkları bir hayat standardına boyun eğler. Hemen her gün aynı aktiviteleri aynı düzende devam ettirirler: “Bu romanda zaman kavramı sürekli tekrar edilen bir olgudur. Oran şehri sakinleri, sinemaya gidip tekrar tekrar aynı filmleri izlemektedirler. Çünkü dış dünyayla bağlantıları olmadığından yeni filmlerin de gelme olanağı yoktur. Tesadüfen o şehirde bulunan bir tiyatro grubunu defalarca seyretmeye gidiyorlardı. Bu durum Doktor Rieux için de geçerliydi. Her gün çare olamayacağını bile bile hastalara aynı teşhisi koyma ve onlara uyguladığı tedavilerin aynı oluşu mecburiyeti tekrar edilen bir başka olgu olarak görülmektedir. Vebanın getirdiği acıların dışında tecrit ve yeni alışkanlıkların getirdiği başka tehlikeler de vardır. Hastaların karantinaya alınma mecburiyeti, hastaları sevdiklerinden ayrılma ve onları hatırlayamama sonucunu da beraberinde getirir. Bu durum bu şehir insanları için farklı bir tehlike oluşturur.” (Kaya ve Demiral 2011: 384).

Oran kentindeki insanların her gün aynı aktiviteleri gerçekleştirmek zorunda kalmaları Sisifos’un tepeye çıkarmaya çalıştığı; fakat bunu bir türlü başaramadığı eylemine göndermedir: “Salgının rastlantısal biçimde insanlar arasında yayılması ve yine rastlantısal biçimde gerçekleşen ölümler, bir yandan insanların ölüm karşısında eşit olduklarını düşündürürken, bir yandan vebanın ortak

düşmanları olmasından dolayı kolektif bir mücadelede birleşebileceklerini de göstermiştir. Bu ortak düşman düzensiz ve süratli bir şekilde yayılırken, kendini vebayı yenmek için kolektif mücadeleye adanmış, durmadan çalışan ve etrafındaki insanları mücadele etrafında örgütleyen Dr. Rieux'nün tavrı, başkaldıran insanın tavrıdır.” (Yıldıztaş 2010: 159)

İnsanoğlu tüm çabalarına rağmen monoton bir yaşamdan sıyrılamamaktadır. Tüm bu saçmalıklara rağmen yaşamı anlamlandırma bireyin kendi çabalarıyla mümkündür. Oran kentinde ölüm olgusu halkı tedirgin etmeye devam etmekle ölen insanlara tören yapılamaması ve insanların sevdiklerine karşı son görevlerini yapamaması da toplumu bunalıma sürükleyen ayrı bir nedendir: “İşte, törenlerimizin en belirgin özelliği çabuk yapılmasıydı! Tüm formaliteler basitleştirilmişti ve genelde cenaze alayı kaldırılmıştı. Hastalar ailelerinden uzakta ölüyorlardı ve geceyi ölü başında bekleyerek geçirme geleneği onlara yasaklanmıştı; şöyle ki, akşam ölmüş bir kişi gece tek başına bırakılıyor, gündüz ölense hiç beklemeden gündüz gömülüyordu. Tabii ki aileye haber veriliyordu, ama çoğunlukla, aile hastanın yanında yaşamışsa, karantina altında olduğundan evden çıkamıyordu. Aile öleninden ayrı yaşamışsa, ölü yıkanıp tabuta konduktan sonra, mezarlığa gidip için belirtilen saatte orada bulunuyordu.” (s. 153-154).

Günümüzde korona salgınından ölenler için yapılan gömme işlemler, romanda anlatılanlara çok benzemektedir. Bu da insanlığın tarih boyunca salgınlardan öğrendiklerini sonraki kuşaklara aktardığını gösterir. Her salgın karşısında devletlerin hazır belli kalıp önlemleri ilk aşamada almalarında da önceki uygulamalardan devraldıklarının etkisi vardır. Romanda, günümüzde de olduğu gibi, salgın sosyal ilişkileri zayıflatmıştır. Baba çocuğuna, karı kocasına ve bir kardeş diğerine yasak duruma gelmiştir. Akrabalar da birbirleriyle görüşmedikleri için hiç kimse ölüsünü gömmek için para ya da arkadaş bulamamaktadır. Ev halkının üyeleri ölülerini bir çukura götürüp gömmektedirler, zaten

yanlarında bir rahip olmadan en iyi bunu yapabilmektedirler. Artık kiliselerde ölüm çanı da çalınmamaktadır (Lindeman 1999: 39'dan akt. Genç 2011: 141).

Okuduğumuz bu satırlar, ne kadar da tanıdık geliyor değil mi? Bugün ölen binlerce Koronali hastalar da tulum, eldiven ve maske giymiş özel görevliler tarafından siyah plastik malzemelere sarıldıktan sonra şehirlerden çok uzak özel mezarlıklara hiç bir tören yapılmadan gömülmektedir. Ayrıca bu ölü gömme görevinden sonra kullanılan tüm malzemeler yakılmaktadır.

Roman boyunca ölüm fikri okuyucunun kafasına kazınmakta ve yaşam / ölüm diyalektiği tartışılmaya açılmaktadır: “Albert Camus, ölüm düşüncesi ile yoğunlaşan yazarların önünde gelenlerdendir. Yaşama anlam ve ivme kazandıran ölümü varoluşsal bir olay olarak analiz eden Camus, varoluş-ölüm diyalektiğini yapıtlarında yoğun bir şekilde işlemiştir. Ona göre yaşam bir yok oluş yolculuğudur. Bu yolculuğun son aşamasını oluşturan ölüm ise insanda uyumsuzluk duygusunu uyandıran, bununla birlikte yaşamı sorgulamaya yönelten ve bu sorgulamadan anlamsızlığın trajik bilincini ortaya çıkararak insanı yaşama karşı başkaldırmaya götüren önemli bir olgudur.” (Türkyılmaz 2003: 109-118).

Veba romanında, sosyal bir problem olarak felaket fırsatçılarına da vurgu yapılır. Tüm salgınlarda ve depremlerde olduğu gibi bu romanda da fırsatçıların ortaya çıktığı bakkalların gıda maddelerini yüksek fiyattan satmak üzere stoklar yaptığı ve her şeyin ederinden daha yüksek satıldığı görülür. Camus, roman karakterlerinden Cottard'ın ağzından bu trajik durumu okuyucuya şöyle aktarır: “Cottard, mahallesinde zengin bir bakkalın yüksek fiyata satmak üzere gıda maddesi stokladığını ve kendisini hastaneye götürmek üzere evine girdiklerinde yatağın altında konserve kutuları bulduklarını anlatıyordu. “Orada öldü. Veba para ödemez.” (s. 76)

Hemen tüm felâketlerde ve nerdeyse tüm ülkelerde görülen büyük bir problem bu romanda trajikomik bir şekilde ele alınmıştır. Hastalıktan dolayı psikolojik ve ekonomik olarak kötü günler geçiren insanlara kolaylık sağlamak gerektiği halde onların yaşamını daha da zorlaştıran kişiler, bir şekilde belalarını bulmaktadır. Romanda medyanın felâketleri objektif yansıtıp yansıtmadıklarına da değinilmektedir. Günümüzde Korona salgınıyla ilgili olarak da ABD, Çin, Rusya, İran... Başta olmak üzere gerek ülke içinde gerekse ülke dışında yönetimlerin vaka ve ölü sayılarını gizlediğiyle ilgili çok sayıda haber manşetlere yansımaktadır. Bunların doğruluğu hakkında net bir şey söylemek mümkün değildir. Ancak ilginç olan şu ki *Veba* romanının yazıldığı dönemde de bu tür tartışmaların olduğunu görmekteyiz: “Radyo haftada yüzlerce ölü değil de, günde doksan iki, yüz yedi, yüz yirmi ölüyü bildirmeye başladığında, Tarrou salgının bir dönüm noktasına gelindiğini not ediyordu. “Gazeteler ve yetkililer vebaya kurnazlık etmeye çalışıyorlar. Yüz otuz birin, dokuz yüz ondan daha az ufak sayı olmasıyla vebanın puanını düşüreceklerini sanıyorlar.” (s. 104)

Yazar, sayıların düşük verilmesinin halkı yanıltmaya yönelik bir eylem olduğunu vurgulamaya çalışır. Romanın ilerleyen bölümlerinde ise gazetelerin, gönderilen resmi bildirgelerle yapacakları yayınlarda halkı telaşlandırmayan ve onların soğukkanlı olmalarını sağlayan haberler yapmaları konusunda uyarıldığını görürüz: “Doğal olarak gazeteler, kendilerine yollanan o iyimserlik yönergesine ne olursa olsun uyuyorlardı. Gazeteleri okurken durumu belirgin kılan, halkın “sakinlik ve soğukkanlılık konusunda etkileyici bir örnek” sunmasıydı. Ama kendi içine kapanmış, hiçbir şeyin gizli kalamayacağı bir kentte kimse toplumun sunduğu “örnek” konusunda bir yanılgıya düşemezdi. Ve sözü geçen sakinlik ve soğukkanlılığın ne olduğu konusunda doğru bir fikir edinmek için yönetimce oluşturulmuş bir karantina merkezine ya da tecrit kamplarından birine girmek yeterliydi.” (s. 208-209)

Doğal felaketler, savaşlar ve salgınlarla mücadele etmek aynı zamanda siyasal ve ekonomik bir savaştır. Politik liderler, hem kendi halklarına hem de öteki ülkelere kriz yönetimi anlamında ne denli başarılı bir profile sahip olduklarını ispatlamayı amaçlarlar. Bunun için de zaman zaman medyayı yönlendirirler. Bunun en güzel örneğini Balkan Savaşları döneminde Yunan medyasının kolera salgınıyla ilgili haberlerinde takındığı tavırda görmek mümkündür. I. Balkan Savaşı'nda Yunan medyası, kendi askerleriyle ilgili hiç haber yapmazken Osmanlı askerlerinden yüzlercesinin kolera hastalığına yakalandığını yazarak psikolojik bir savaş başlatır. Gerçekten onlara göre kolera, düşmandan daha tehlikelidir ve savaşın seyrini değiştirebilecek güce sahiptir. II. Balkan Savaşı'nın başlarında da bu tavrını sergilemeye çalışan Yunan medyası daha fazla ölümleri gizleyemez ve kolera hastalığına yakalanan kendi askerleriyle ilgili haberler de yayınlamak zorunda kalır (Erdem 2013: 817).

Albert Camus, bu romanda ölüm gerçeğiyle yüz yüze kalan insanların hayatı anlamlandırmaya çalışmalarını ve saçma bir monotonluk karşısında bireyin kendi eylemleriyle yaşamına anlam katma zorunluluğunu anlatır. Bu saçmalığı zaman zaman iktidarlar halka yaşatır. Halka ve bireye düşen başkaldırıdır. Yazar, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve medya alanında yaşanan sorunları da romanına taşır.

7. Veba Tanrı'nın Bir Gazabı mı?

Tarihin hemen her döneminde felâketler, salgınlar ve doğal afetlerle karşılaşan insanların büyük bir kısmı, bunu Tanrı'nın bir cezası olarak yorumlar. Çeşitli hastalık ve salgınların kırıp geçirdiği toplumların bazıları tedbir almak ve bilimsel olarak ilaç ve aşı bulmak yerine dua ve bazı batıl inançların kucağına sığınır. Günümüzde de hem sosyal medyada hem bazı liderlerin konuşmalarında hem de din adamlarının verdiği vaazlarda Korona salgınının Allah'ın insanlara bir

cezası olduğuna dair göndermelerle karşılaşmaktayız. Halkın tepkisinden çekinen liderler, tam olarak halkı suçlamasa da bunun bir uyarı olduğunu sıklıkla dile getirmektedirler. Salgının yayılmasının nedenlerinden biri de ibadet yerlerinin uzun süre açık kalması, toplu ibadetlerin yapılmaya devam etmesiydi: “ (...) uyarıları dikkate almayan İranlı mütedeyyin kesimlerin Kum şehrine yaptıkları toplu ziyaret, Güney Kore’de 31. Nolu hastanın Şincheonji Kilisesi adıyla da bilinen ve binlerce üyesi olan tarikat toplantısına katılımı veya bazı vatandaşların salgın uyarısına rağmen geleneksel tatil alışkanlıklarından vazgeçmemesi başka örneklerdendir.” (Kardaş 2020: 49)

Veba romanında da salgın karşısında din ve bilim çatışmasının yaşandığını görürüz. Dini temsil eden Rahip Paneloux, bu salgını insanların işledikleri günahların cezası olarak kabul ederken inançsız bir Doktor olan Rieux, bunu bir kötülük olarak kabul eder ve mücadele ederek alt edilmesi gerektiğine inanır. Ölü sayıları artınca Papaz bir gün doktoru kiliseye davet eder: “Gelmenizi isterdim doktor, konu ilginizi çekecektir.” Deli gibi rüzgârın estiği bir gün rahip ikinci vaazını verdi. Doğruyu söylemek gerekirse, dinleyici topluluğu ilk vaaza oranla daha azdı. Bunun nedeni de artık bu tür olayların yurttaşlarımızın gözünde bir yenilik olmaktan çıkması, çekiciliğini yitirmesiydi... Zaten insanların çoğu tümüyle dinsel görevlerini bırakmasa ya da bu görevleri iyice ahlaksız bir özel yaşamla rastlaştırmasa da, sıradan dinsel edimlerin yerine pek mantığa uymayan boş inançları getirmişlerdi. Ayine gitmekten çok nazarlık ya da Aziz Roch muskalarını seve seve takıyorlardı. Buna bir örnek olarak, yurttaşlarımızın aşırı biçimde kehanetlere başvurması verilebilir.” (s.194)

Rahiplerin genellikle salgın ve felaketleri Tanrı'nın bir gazabı olarak tanımlaması olayına bu romanda da rastlarız: “Rahip orta boylu, ancak topluydu. (...) Güçlü, coşkulu, insanı uzaklara taşıyan bir sesi vardı; dinleyenleri ateşli ve çekiç gibi inen bir tümceyle, “Kardeşlerim, felaketin içindesiniz, kardeşlerim bunu hak ettiniz,” diyerek sarstığında

dinleyici topluluğundan kilise avlusuna kadar taşan bir dalgalanma oldu.” (s. 71)

Yine vaazın bir yerinde Rahip Paneloux'un İncil'den ayetlerle vebanın Tanrı'nın bir cezası olduğu tezini şöyle işlediği görülür: “Mısır'daki vebayla ilgili, Kutsal Kitap'ın “Mısır'dan Çıkış” bölümüne gönderme yaparak şöyle dedi: “Tarihte bu felaketin ilk kez ortaya çıkışı, Tanrı düşmanlarının cezalandırılması nedeniyledir... Tüm tarihin başından bu yana, Tanrı'nın bu felaketi, kibirlileri ve körleri dize getirmiştir. Bunu iyice düşünün ve diz çökün.” (...) Paneloux dikleşti, derin bir soluk aldı ve giderek ciddileşen bir tonlamayla devam etti: “Eğer bugün, veba sizi ilgilendiriyorsa, bunun nedeni düşünme zamanının gelmiş olmasıdır. Dürüst insanların bundan korkmasına gerek yok, ancak kötüler titremekte haklı. (...) bu felaketi Tanrı istemedi. Uzun zamandır, dünya kötülükle uzlaştı, uzun zamandır Tanrı'nın bağışlayıcılığına güvendi (...) Uzun süredir bu kent halkına acıyan bakışını çevirmiş olan Tanrı beklemekten bıkararak, sonsuz umudunun boşa çıkmasıyla hayal kırıklığına uğrayarak, bakışını başka yana çevirdi. İşte şimdi, Tanrı'nın ışığından yoksun bir halde vebanın cehenneminde uzun süre kalacağız!”(s. 72). Rahip Paneloux, halkın sadece Pazar günleri kiliseye gelerek yaptıkları ibadetlerin Tanrı'yı memnun etmediğini ve onların Kabil'in günahkâr torunları olduklarını söyler ve Oran kentini de Sodom ve Gomore'ye benzetecek kadar ileri gider (Akbulut 2014: 92).

Veba başta olmak üzere tarihteki felâketlerin sosyal, politik ve ekonomik yansımaları olduğu gibi dinle ilgili düşünceleri de etkilediği görülür. Özellikle Avrupa'yı kasıp kavuran veba salgını döneminde kiliselerden medet uman insanların umduklarını bulamamaları onları kiliselerden soğutmuştur: “Vebanın Tanrının gazabı olduğuna inanan ada toplumunun kiliseye akın etmeleri ve buralarda ölü rahip ve rahibeleri görmeleri kilisenin de kendilerine çare olamayacağı görüşünü depreştirmiştir.”(Karaimamoğlu 2016: 598-599). Bu uzaklaşmada

tıbbın bilimsel verileri kullanarak geliştirdiği aşı ve ilaçlarla hastalıkları / salgınları giderebildiğini gören halkın doğmalardan hareket eden din adamlarının çaresiz kaldıklarını ve çoğunun yaşamlarını yitirdiklerini, yani kendileri gibi ölümlü olduklarını görmelerinin de etkisi vardır: “vebanın kilise otoritesine olan en büyük etkisi din adamlarına olan güvensizliktendir. Çünkü halk, her anlamda güvendiği kilise üyelerine nedenini bir türlü anlayamadıkları vebayı sorduklarında ve çarelerini istediklerinde kilise bir cevap verememiştir. Daha doğrusu verdiği tek cevap vebanın Tanrı'nın bir cezası olduğudur ama buna da birçok kişi inanmamaktadır. Ayrıca veba sırasında çok sayıda rahibin kaçması da halk tarafından kiliseye olan inancı sarsmıştır.” (Peters 2005: 46-47'den akt. Genç 2011: 142).

Bu güvensizlikte ölen ve kaçan çok sayıda rahip ve rahibenin yerine her hangi bir dini eğitim almamış, liyakat sahibi olmayan orta yaşlı insanların kiliselerde din adamı olarak istihdam edilmeleri ve sonrasında birçok olumsuz vakaya karışmalarının da etkisi olduğu söylenebilir. Albert Camus'un dini anlayışı Rahip Paneloux'un anlayışının tam zıddıdır. O, insanı dünyada ölüm karşısında çaresiz koyan bir Tanrı'yı reddeder: “Camus'ye göre Tanrı, insana ölümden başka bir kader sunmamış ve insanı bu dünyada eli kolu bağlı bir şekilde bırakmıştır. Böyle bir Tanrı saçmadır. İşte Camus böyle bir Tanrı'ya başkaldırır. Burada belirtmek gerekir ki; “Tanrı ile ilgili olarak başkaldırma problemi, var olan bir Tanrı'yı gerektirir. Bu, Tanrı'yı yok sayan bir başkaldırma değil, Tanrı'yı hor gören, Tanrı'nın insana kötülük ettiğini düşünen bir başkaldırmadır.” (Gündoğan 1995: 122).

Albert Camus'un Tanrı'ya başkaldırma felsefesini tek tiyatro eseri olan ve efsanevi Roma İmparatoru Caligula'nın hayatını anlattığı *Caligula* adlı yapıtında daha da ileri götürerek Tanrı'dan daha üstün olma arzusunda olan bir insan tipi kurguladığı görülür: “Caligula, Tanrı'ya eş olmayı değil, Tanrı'dan üstün olmayı istiyor. Çünkü Tanrı dünyanın düzenine etki edememektedir. Ondan üstün olursa belki

dünyanın düzenine etki edebileceğini düşünür Caligula. Hayatın gerçek yüzünün farkındadır ve onun başkaldırısı olumsuz olarak nitelendirilebilir. Çünkü bu dünyada hiçbir değer yoksa iyiyle kötü arasında fark da yoktur. Fark ortadan kalkınca da Caligula faşist-diktatörler gibi kötülükte sınır tanımaz, o artık öldürerek yaşar ve ancak bu şekilde mutlu ve özgür olacağını düşünür (Gündoğan 2011: 29'dan akt. Akbulut 2014: 93).”

Yunus Emre felsefesinde Allah'ın takdirine sabırla tevekkül etme ve boyun eğme görülürken Camus, kötülüğün olduğu yerde Tanrı'nın olmaması gerektiğini savunur: “Albert Camus'ta ise Tanrı'nın olması işte tam da bu nedenle saçmadır. Eğer kötülük var ise Tanrı olmamalıdır. Yunus'un tevekkülle yaptığı gibi her şey Tanrıdandır ve mutlaka bir anlamı vardır demez Camus. Ona göre aşkın bir anlamı yoktur ve akıl seviyesinde anlamlandırılmayan şey saçmadır. Bu nedenle Yunus'un isyana karşı çıktığı noktada Camus başkaldırımı önerir. Çünkü Camus nihilizme de karşı çıkar ve ona göre anlamsız ve saçma olan bu dünyada kaderine boyun eğmek, nihilizmin büyüüne kapılmaktır.” (Bayraktar 2000: 91).

Vebanın Avrupa'da yarattığı etkilerden biri de katliamlar yapmaya yol açacak kadar ilerleyen Yahudi düşmanlığıdır. Vebadan Yahudileri sorumlu tutan bazı Hristiyanlar çok sayıda Yahudi'nin ölümüne veya zorla dinlerini değiştirmelerine neden olur: “Kara ölümün en önemli sosyal etkisi Yahudilerle ilgili olanıdır. Bu konuda ilk önce Flagellant hareketi ele alınmalıdır. (...) Kendilerini azizlerin askerleri olarak gören bu kişiler Yahudi düşmanlığını ve daha da ileri giderek katliamını tetiklemişlerdir. Çünkü onlara göre vebanın ortaya çıkış sebebi Yahudilerdir. (...) Bu iddialarla binlerce Yahudi yakılmış, kılıçtan geçirilmiş ve asılmıştır. Vaftizi kabul edenler sağ bırakılmıştır. Öldürülenlerin bedenleri şarap fiçilerine konarak Rhine nehrine atılmıştır. Strasburg'da 2000 Yahudi mezarlıklarının içinde canlı canlı yakılmışlardır. Burada bir darağacı kurulmuş, Hristiyan olmaya söz

veren az sayıda kişi ve onların çocukları bağışlanmıştı. Genç ve güzel olan kadınlar da merhametten yararlanmışlardır. Yakılmaktan kaçanların pek çoğu ise caddelerde yakalanarak öldürülmüşlerdir.”(Genç 2011: 143).

Sonuç olarak şu söylenebilir ki veba başta olmak üzere tüm büyük deprem, doğal afet ve savaşların sosyal, ekonomik, psikolojik yansımaları da olur. İnsanın sadece bedensel bir yönü yok aynı zamanda ruhsal ve inançla ilgili de bir dünyası var. Romanda vebanın din adamlarını ve dini kurumları nasıl etkilediği de ele alınır. Gerçek dünyada olduğu gibi salgın sonucu ölümlerin çok olması halkta panik ve korku yaratmıştır. Bu korkusunu azaltmak ve çözüm bulmak üzere kiliseye giden halk, Rahibin kendilerini suçladığını ve olan tüm felaketlerin kendi günahları yüzünden başlarına geldiğini duyunca kiliseye karşı mesafeli davranır. Avrupa'dan milyonlarca insanın ölümüne neden olan vebanın aynı zamanda bir Yahudi düşmanlığını da körüklediği işin başka bir boyutudur.

8. Doktorların Mücadelesi Sonucu Vebanın Sona Ermesi

Korona salgınının dünyayı esir aldığı bugünlerde sağlık çalışanları hiç şüphesiz en çok takdir gören meslek grubudur. Laboratuvarlarda aşı geliştirmeye çalışan hemen her ülkeden binlerce bilim insanına ek olarak hastanelerin yoğun bakım ünitelerinde ve tecrit odalarında milyonlarca sağlık personelinin daha az can kaybı yaşanması ve hastaların iyileşmesi için harcadığı çaba herkes tarafından görülmektedir. Bunda hiç şüphesiz medyanın da katkısını yadsınamamak gerekir. Birçok sağlık çalışanı, kendi canlarını kaybetme riskine rağmen binlerce insanı yaşama döndürme azmini korumaya devam etmektedir.

Albert Camus, *Veba* romanında doktorların salgının sona ermesindeki katkılarını ortaya koyar. Yazar, *Yabancı* romanının eylemsiz ve her şeyi kabullenen pasif karakteri yerine bu romanda toplumsal sorumluluk duyan ve başkaldırmayı toplumsal plana taşıyan

bir ahlakın temsilcisi olarak Doktor Rieux'u ve Castel'i kurgular. Castel, sürekli aşilar geliştirerek hastalığı bertaraf etmenin yollarını ararken Doktor Rieux, bu aşilar ve ilaçlar sayesinde, hemen hiç dinlenmeden hastaları tedavi etmeye ve tecrit edilecekleri belirlemeye çalışır: "İşte böyle zayıflıklar karşısında Rieux kendi yorgunluğunu değerlendirebiliyordu. Duyarlılığını yitirmişti. Çoğu zaman düğümlemiş, katılmış ve kurumuş duyarlılığı zaman zaman çatlayıp açılıyor ve onu artık denetleyemediği duygulara terk ediyordu.(...) Erkeklerin eşleri onu bileğinden tutup haykırıyorlardı: "Onu yaşatın!" Ama o yaşatmak için orada değildi, tecrit işlemini buyurmak için oradaydı. O zaman bu yüzlerde okuduğu nefret ne işe yarardı ki? "Kalpsizsiniz," denmişti bir gün kendisine. (...) Rieux daha az yorgun olsa, kentte her yere yayılmış şu ölüm kokusu onu duygusalığa itebilirdi. Ama insan yalnızca dört saat uyku uyursa duygusal olamaz. Olayları olduğu gibi görür, yani adaletin, o iğrenç ve gülünç adaletin gözüyle görür." (s. 169-170)

Oran kentinde veba salgını sonrası doktorların hummalı çalışmaları roman boyunca okuyucuya hatırlatılır. Bu doktorlardan biri de Doktor Castel'dir. Sahip olduğu tüm bilgiyi pratiğe aktarır ve geliştirdiği aşiları insanlar üzerinde dener. Son olarak üzerinde çok çalıştığı aşiyı Mösyö Othon adlı bir yargıcın çocuğu üzerinde dener. Bu çocuk büyük acılar içinde kıvranırken hastaneye kaldırılır ve Doktor Rieux, aşiyı uygular, fakat maalesef, çocuk hayatını kaybeder: "Gitmem gerek," dedi Rieux. "Bunlara artık dayanamıyorum." O zaman doktor çocuğun çığlığının hafiflediğini fark etti, hafifledi ve durdu. (...) Castel yatağın öteki tarafına geçmişti; artık bitti, dedi. Ağzı açık ama artık ses çıkarmayan çocuk darmadağın olmuş örtülerin ortasında ansızın ufalmış, yüzünde gözyaşları izleriyle uzanıyordu. Paneloux yatağa yaklaştı ve çocuğu kutsadı. Sonra eteklerini topladı ve ana girişten çıktı" (s. 186-193).

Doktorlar ve aile üyeleri perişan olur, çok büyük acılar çekerler. Doktorlar, aylardır yaşadıkları bunalımdan kurtulma umudunu yitirirler. Bu çocuğun ölümü hem Doktor Castel'i hem de Doktor Rieux'u çok etkiler. Günlerce etkisinden kurtulamazlar. Hastalığın tedavi edilmesinde zaman zaman Rahip Paneloux'un da Doktorlara destek verdiği görülür. Günler ilerledikçe bir gün bazı hastaların tedavilere olumlu cevap verdiği görülür. Bu pozitif gelişmede Doktor Castel'in geliştirdiği serumun büyük bir katkısı vardır: "Bu iyi, harika bir grafik!" diyordu. Hastalığın, istikrar dönemi diye adlandırdığı bir noktaya ulaştığını düşünüyordu. Bundan böyle hastalık ancak inişe geçebilirdi. Bunda Castel'in serumunun katkısı olduğuna inanıyordu, gerçekten de serum son zamanlarda umulmadık başarılar kazanmaya başlamıştı." (s. 206)

Romanda kötülükle mücadelenin birlikte yürütülmesi gerektiği ve bireysel başkaldırı düşüncesi Descartes'ın Cogito'suna benzer bir ilke olan "başkaldırıyoruz, öyleyse varız" anlayışına evrilir. Başkaldırma, saçma dünya görüşü karşısında bir yaşama ve ahlak yolu (Gündoğan 2020: 4)'na dönüşür. Rahip Paneloux'un zıddına Dr. Rieux, vebayı bir kötülük olarak görür ve kaynağının da Tanrısal olmadığına inanır. Bu yüzden vebadan kurtuluşu Tanrı'ya bırakmak yerine kolektif mücadeleyle bu kötülüğün alt edilebileceğini savunur (Alagöz 2019: 142). Çünkü Camus, veba hastalığının yalnızca bireysel acılara neden olmadığını, bütün toplumu etkilediğini düşünür. Bu yüzden de bu kötülükle kolektif mücadele edilmesi gerektiği kanaatindedir. Demek ki insan yalnızca kendisi için başkaldırmaz. Saçma duygusuna başkaldırının bu romanda toplumsal yansımasını görürüz (Camus 2004: 29'dan akt. Elmas 2016: 293).

Doktorların çabaları sonuçsuz kalmaz ve Castel'in her gün geliştirdiği aşılarından biri hastaların iyileşmesini sağlar. Genel istatistikler de bunu gösterir. 25 Ocak tarihinde veba geldiği gibi inine geri döner ve kentte büyük bir şenlik düzenlenir: "25 Ocak akşamı kenti

neşeli bir coşku kapladı. Valilik bu genel canlılıkta bir payı bulsun diye sağlık dönemindeki aydınlatmanın yeniden kurulması emrini verdi. Bunun üzerine soğuk ve duru bir göğün altında, kentliler gürültülü ve kahkahalar atan topluluklar halinde aydınlatılmış sokaklara döküldü.” (s. 238)

Kendini topluma feda eden Doktor Rieux'un karısını kaybettiğine dair bir telgraf 8 gün sonra eline ulaşır. Üzülüp ağlayan annesine üzülmemesini kendisinin bunu beklediğini söyler. O, karısıyla ilgilenmek için şehirden ayrılabilceği halde ayrılmaz. Şehirde kalıp canını tehlikeye atarak bu şehirde vebayı bitirmek için mücadele eder. Aslında onun mücadele ettiği bütün bir kötülüktür. Doktor Rieux, bu tavrıyla bir bakıma vebayla görünür kılınan anlamsızlığa başkaldırdığı da söylenebilir (Akbulut 2014: 73). Veba, tüm kenti yok ederken Tarrou'nun rahatsızlandığı ve kısa bir süre sonra vefat ettiği görülür. Arkadaşının ölümü de Doktor Rieux'u çok etkiler. Bu arada vebaya yakalanan ve tedaviyi reddeden Rahip Paneloux da hayatını kaybeder: “*Veba* romanında Camus, sadece çağımızın değil, bütün insanlık tarihinin ortak bir sorununa değinir. Felaketin kadere dönüşmesi sorununa karşı bir isyan söz konusudur. Beklenmedik bir boyuta ulaşan veba salgını tüm Oranlıları ilkin umutsuzluğa boğar, sonra kahramanlar, Dr. Castel, Tarrou ve papaz Paneloux veba ile değişik şekilde mücadele ederler. Fakat papaz Paneloux, vebaya yakalandığı zaman tedaviyi reddeder ve körü körüne dinî bir kaderciliğin kurbanı olur. Bu yüksek ruhlu kahramanların gösterdikleri dayanışma örneği, başta yetkililer olmak üzere, herkese bir güç ve umut kaynağı olur.” (Boyacıoğlu 2012: 29).

Sonuç

Sonuç olarak Albert Camus, *Veba* romanında hemen tüm kitaplarında savunduğu saçma dünya karşısında mücadele ederek bu saçmalıklardan kurtulmanın önemini savunur. Doktor Rieux, üstlendiği

misyona toplumu etkileyen acılar karşısında kolektif çabanın ne denli önemli olduğunun göstergesi olarak romanda yer alır. Veba, sadece bir hastalık olmayıp aynı zamanda büyük bir kötülüktür. İnsanlar topyekûn onunla mücadele etmelidir. Bir hastalığı, ilahi kökenli görüp dua ve batıl inançlarla bu hastalığın yok olmasını savunmak Camus'a göre saçmadır. Tıbbi müdahalelerle ve geliştirilecek aşular, ilaçlarla ancak bir hastalık giderilebilir.

İnsanlık tarihinden önce salgınlara neden olan mikropların olduğu düşünülürse insanoğlunun virüslerle savaşı kıyamet gününe dek sürecektir. Tarihin ilk dönemlerinden itibaren sivrisinek, fare ve çeşitli hayvanlar vasıtasıyla yayılan salgın hastalıklar günümüze dek milyonlarca insanın hayatını kaybetmesine yol açmıştır. İnsanoğlu, biyoloji, tıp ve teknoloji alanında edindiği deneyimlerle bu virüsleri alt etmenin mücadelesini vermektedir. Karşılaştığı her salgın aynı zamanda bilim insanlarının ihtisas alanında bir aşama kaydetmesine fırsat vermektedir. Aralık 2019'da Çin'den dünyaya yayılan COVID-19 virüsü yüzbinlerce insanın canını almaya devam ederken insanoğluna dünyanın geçiciliğini hatırlatmakta, gururlanmanın ne denli boş bir eylem olduğunu da öğretmektedir. Çünkü sahip olduğu tüm maddi güç ve makamlara rağmen süper güvenlik sistemleri, basit bir maske kadar insanı bu virüsten koruyamamaktadır. Virüse yakalanmamak için maksimum hijyen ve sosyal mesafeye uymak yeterlidir. Süper güç devletlerin birbirini suçlaması, salgın sonrası politik kavgaların ve ekonomik savaşların süreceğini göstermektedir. Hayatımızdaki hemen her eylemi dijital platforma taşımının yanında medikal istihbarat ve biyolojik silahlanma yarışı gibi kavramlar sanırım geleceğimizi şekillendirecektir. Ayrıca salgın, son dönemlerde çatırdayan küreselleşme anlayışı yerine güçlü ve refah seviyesi yüksek ulus devlet anlayışını geçerli kılacaktır.

Kaynaklar

- Akbulut, Burcu (2014). *Etik Bağlamda Albert Camus'nün Başkaldırı Felsefesi*. Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Akın, Haydar (2018). “Felaket Geliyorum Demişti: Ortaçağ'da Yaşanan Büyük Veba Salgını ve Toplumsal Yaşamdaki Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme”. *Kebikeç*, S. 48, s. 269.
- Alagöz, Aysel (2019). *Albert Camus'de Özgürlüğe Giden Yol*. Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Arı, Kemal (2012). “Mübadele Sürecinde Göçmenlerde Salgın Hastalık Riski ve 'Fare İtlafı'”. <http://sikiyonetimdosyasi.blogspot.com>
- Arık, Ferda Şamil (1990). “Selçuklular Zamanında Anadolu'da Veba Salgınları”. *AÜDTCF Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 15, S. 26, s. 27-57.
- Baldıran, Galip (1995). “Alman İşgali (1940-1944) ve Paul Eluard”. *Frankofoni*, S. 7, s. 237-245.
- Bardakçı, Mehmet Necmettin (2005). *Sosyo Kültürel Hayatta Tasavvuf*. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Bauman, Zygmunt (2012). *Küreselleşme (Toplumsal Sonuçları)*. Çev: Abdullah Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bayraktar, Levent (2000). “Albert Camus ve Yunus Emre'de Absurd Kavramı”. *Felsefe Dünyası*, S. 31 s. 81-101.
- Bergdoldt, Klaus (2003). *Der schwarze Tod in Europa - Die Große Pest und das Ende des Mittelalters*. Münih: C. H. Beck.
- Beyhan, Mehmet Ali (2008). “1811 İstanbul Veba Salgını, Etkileri ve Alman Tedbirler”. *1. Uluslararası Türk Tıp Tarihi Kongresi / 10. Ulusal Türk Tıp Tarihi Kongresi Bildiri Kitabı*, C. 2, s. 1029-1036.

Bezci, Engin (2017). “Yaşamın Anlamsızlığı ya da Camus Malraux’yu Nasıl Okudu”. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 29, s. 69-70.

Boussignac, Patrick ve Michael Thoss (2010). *Yeni Başlayanlar İçin Brecht*. Çev: Tuvana Gülcan, İstanbul: Habitus Yayıncılık.

Boyacıoğlu, Fuat (2012). “Albert Camus’nün Söylence-Romanı (Roman-Mythe) *Veba*: Esinlendiği Kaynaklar ve Çağrıştırdığı Semboller”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 31, S. 2, s. 21-33.

Camus, Albert (1962). *Caligula and Three Other Plays*. Çev: Justin O’Brien, New York: Vintage International Edition.

Camus, Albert (2004). *Başkaldıran İnsan*. Çev. Tahsin Yücel, İstanbul: Can Yayınları.

Camus, Albert (2010). *Veba*. Çev: Nedret Tanyolaç Öztokat, İstanbul: Can Yayınları.

Camus, Albert (2012). “Korku Çağı”.

<http://sikiyonetimdosyasi.blogspot.com> (Erişim Tarihi: 21.05.2020)

Ceylan, Ömür (2005). “Ölümün Unutulan Adı Veba”. *Dergâh Dergisi*, C. 16, Nisan, S. 182, s. 22-28.

Coşkun, Esra (2012). “Tanrısız Bir Aziz: Albert Camus”.

<http://sikiyonetimdosyasi.blogspot.com> (Erişim Tarihi: 26.05.2020)

Cruickshank, John (1965). *Albert Camus ve Başkaldırma Edebiyatı*. Çev: Rasih Güran. İstanbul: De Yayınevi.

Çalışkan, Adem ve Ahmet Eyicil (2019). “XVIII. ve XIX. Yüzyılda Halep ve Civarında Salgın Hastalıklar”. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 9, S. 18, s. 1289-1319.

Çemrek, Murat (2020). “Covid-19 Salgını Karşısında Küreselleşme ve Milliyetçilik: Söylemlerin Geleceği”.

<http://blog.ilem.org.tr/murat-cemrek-covid-19-salgini-karsisinda-kuresellesme-ve-milliyetcilik-soylemlerin-gelecegi/> (Erişim Tarihi: 19.05.2020)

Dağlar, Oya (2004). *War, Epidemics and Medicine in the Ottoman Empire from the Balkan Wars through the Great War*. Doktora Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.

Dols, Michael W. (1979). *The Black Death in the Middle East*. Princeton.

Duran, Burhanettin (2020). “Koronavirüs Sonrası Yeni Bir Dünya Düzeni mi Düzensizliği mi?”. *COVID-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar, Yeni Trendler*, Ankara: SAM Yayınları.

Elliott, Lynne (2006). *Medieval Medicine and The Plague*. Crabtree Publishing Company.

Elmas, Mehmet Fatih (2016). “Saçmadan Başkaldırmaya Götüren Anlam Arayışı”. *Felsefe Tarihi III (XX. Yüzyıl Filozofları)*. Ed: A. Kadir Çüçen. İstanbul: Sentez Yayıncılık.

Erçel, Gülser (2013). *Albert Camus Özgürlük ve Devrim*. KafeKültür Yayıncılık.

Erdem, Nilüfer (2013). “Balkan Savaşları Döneminde Yunan Basınında Kolera Vakaları”. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, C. 13, S. 52, s. 803-824.

Foucault, Michel (1992). *Hapishanenin Doğuşu*. Çev: Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: İmge Kitabevi.

Genç, Özlem (2011). “Kara Ölüm: 1348 Veba Salgını ve Ortaçağ Avrupa’sına Etkileri”. *Tarih Okulu*, S. 10, s. 123-150.

Gündoğan, Ali Osman (1995). *Albert Camus ve Başkaldırma Felsefesi*. Erzurum: Birey Yayıncılık.

Gündoğan, Ali Osman (2011). *Albert Camus Hayatı, Yapıtları, Felsefesi*. MKM Yayıncılık.

Gündoğan, Ali Osman (2020). "Albert Camus".

<http://www.aliosmangundogan.com/PDF/Makale/Ali-Osman-Gundogan-Albert-Camus.pdf?i=1> (Erişim Tarihi: 02.05.2020)

Hanioğlu, M. Şükrü (2020). "COVID-19 Sonrası Küresel Düzen: İki Seçenek". *COVID-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar, Yeni Trendler*, Ankara: SAM Yayınları.

Harden, Victoria A. (2008). "Typhus Epidemic". *The Cambridge World History of Human Disease*, Ed: Kenneth F. Kiple, Cambridge: Cambridge University Press, s. 1080-1084.

Hasselquist, Frederic (1769). *Voyage dans Levant dans las annees, 1749-1752*. Paris, C. II.

Hays, J. N. (2005). *Epidemics and Pandemics: Their Impacts on Human History*. California: ABCCLIO.

Price-Smith, Andrew T. (2009). *Contagion and Chaos: Disease, Ecology, and National Security in the Era of Globalization*. Massachusetts: MIT Publishing.

Herlihy, David (2007). *Der schwarze Tod und die Verwandlung Europas*. Berlin: Klaus Wagenbach.

<http://sikiyonetimdosyasi.blogspot.com>

<https://www.denizecilikbilgileri.com/karantina-uygulamasi-ve-quebec-flamasi>

<https://www.haberler.com/koronavirus-nedeniyle-karantina-uygulamsai-12954955-haberi>

<https://www.milliyet.com.tr/tarihteki-ilk-karantina-nerede-uygulandi--molatik-14356/?Sayfa=6>

İbn Kayyım el-Cevziyye (1993). *Kitabu'r-Ruh*. Çev: Şaban Haklı, İstanbul.

İzgöer, Ahmet Zeki (1998). "Ahmed Cevdet Paşa'ya Ait Bazı Tıp Belgeleri". *Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları*, C. IV, s. 237-243.

Jeanson, Francis (1965). *Sartre-Camus Çatışması*. Çev: Bertan Onaran, İstanbul: İzlem Yayınları.

Karaimamoğlu, Tolgahan (2016). "Kara Ölüm Veba Salgını ve Orta Çağ İngiltere'sine Etkileri". *ASOS JOURNAL The Journal of Academic Social Science, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 37, s. 591-610.

Kardaş, Tuncay (2020). "COVID-19 Pandemisini Yenide Düşünmek". *COVID-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar, Yeni Trendler*, Ankara: SAM Yayınları.

Kaya, Muzaffer ve Serkan Demiral (2011). "Albert Camus'nün *Veba* Adlı Romanında İşlenen Esaret Duygusunun Algısal Açından Analizi". *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 20, S. 2, s. 379-388.

Kılıç, Orhan (2004). *Eski Çağdan Yakın Çağa Genel Hatlarıyla Dünyada ve Osmanlı Devleti'nde Salgın Hastalıklar*. Elazığ: Orta Doğu Araştırmaları Merkezi Yayınları.

Kınal, Füzuan (1991). *Eski Anadolu Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi.

Kierkegaard, Søren (1989). *The Sickness Unto Death*. Ed. ve Çev: Howard V. Hong ve Edna H. Hong, Princeton University Press.

Kupperberg, Paul (2008). *The Influenza Pandemic of 1918-1919*. Chelsea House Publishers.

Kurtar, Senem (2012). “Ölümcül ‘Umutsuzluk: Caligula ve Anti-Climacus’u Çıldıratan Paradoks”.

https://www.academia.edu/1804701/%C3%96l%C3%BCmc%C3%BCl_Umutsuzluk_Camus_Kierkegaard_Caligula_ve_AntiClimacusu_%C3%87%C4%B1ld%C4%B1rtan_Paradoks_Maltepe_%C3%9Cniv._Fen-Edeb._Fak%C3%BCle_Dergisi

Lindeman, Mary (1999). *Medicine and Society in Early Modern Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

Lyons, Albert S. ve R. Joseph Petrucelli (1997). *Çağlar Boyu Tıp*. Çev: Nilgün Güdücü, İstanbul: Roche Yayınları.

Mardin, Yusuf (1982). “Türklerle Birlikte Savaşa Katılan İlk Büyükelçi”. *Yakın Tarihimiz-6*. İstanbul.

Matthew, Donald (1988). *Ortaçağ Avrupası*. Çev: Mehmet Ali Kılıçbay, İstanbul: İletişim Yayınları.

Merquior, José Guilherme (1986). *Foucault*. Çev. Nurettin Elhüseyni, İstanbul: Afa Yayınları.

Mutusic, Tostantin (1952). “Mikrop Harbi”. *İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası*, S. 3, s. 1150-1160.

Müftüler Baç, Meltem (2020). “Küresel Salgın Tehdidi Altında Küresel Sistem”. *COVID-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar, Yeni Trendler*. Ankara: SAM Yayınları.

Özdemir, Hikmet (2005). *Salgın Hastalıklardan Ölüm (1914-1918)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Özer, Behice (2017). “Bir Yazar, Bir Roman, Bir Şehir Albert Camus, Veba, Oran”.

<http://thevoidmag.com/en-taze/bir-yazar-bir-roman-bir-sehir-albert-camus-veba-oran>

Panzac, Daniel (1997). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Veba*. Çev. Serap Yılmaz, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Peters, Stephanie True (2005). *The Black Death*. China: Marshall Cavendish Corporation.

Pirinççi, Ferhat (2020). "Uluslararası Sistemde Koronalizasyon". *COVID-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar, Yeni Trendler*, Ankara: SAM Yayınları.

Porter, Stephan (2009). *The Great Plague*. Amberley Publishing.

Sartre, Jean Paul (1984). "Yabancı'nın Açıklanması". *Yazınsal Denemeler*, Çev: Bertan Onaran, İstanbul: Payel Yayınevi.

Seren, Merve (2020). "Medikal İstihbaratın Yükselişi". *COVID-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar, Yeni Trendler*, Ankara: SAM Yayınları.

Sever, Işık (2012). "Foucault'da İktidar, Özgürlük ve Direniş". *Ekev Akademi Dergisi*, S. 51, s. 103-114.

Solakzade Mehmed Hemdemi Çelebi (1989). *Solak-zâde Tarihi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, C. 1.

Turna, Nalan (2011). "İstanbul'un Veba ile İmtihanı: 1811 – 1812 Veba Salgını Bağlamında Toplum ve Ekonomi". *Studies of the Ottoman Domain*, C. 1, S. 1, s. 1-36.

Türkyılmaz, Ümran (2003). "Albert Camus'nün Caligula'sında Yaşam Ölüm Diyalektiği". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. 43, S. 2, s. 109-118.

Ulutaş, Ufuk (2020). “Koronavirüs Sonrası Küresel Trendler”. *COVID-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar, Yeni Trendler*, Ankara: SAM Yayınları.

Unutulmaz, Onur (2020). “COVID-19 Pandemisi ve Göç”. *COVID-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar, Yeni Trendler*, Ankara: SAM Yayınları.

Yıldırım, Nuran (1995). “Salgınlar”. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, s. 423.

Yıldız, Fatma (2014). *19. Yüzyıl'da Anadolu'da Salgın Hastalıklar (Veba, Kolera, Çiçek, Sıtma) ve Salgın Hastalıklarla Mücadele Yöntemleri*. Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.

Yıldıztaş, Belma (2010). *Jean Paul Sartre'da ve Albert Camus'de Özgürlük Kavramı*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi.

Yiğitler, Şener Şükrü (2020). “Hasan Ali Toptaş'ın *Uykuların Doğusu* Romanında Zaman ve Döngüsel Yapı”. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Filoloji ve Çeviribilim Dergisi*, C. 2, S. 1, s. 63.

Yolun, Murat (2012). *İspanyol Gribinin Dünya ve Osmanlı Devleti Üzerindeki Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi.

Youngerman, Barry (2008). *Pandemic and Global Health*. New York: Infobase Publishing.

EXTENDED ABSTRACT

A history of medicine book begins with this: "There were diseases even before the presence of people on earth", which means that pandemics are at least as old as human history. Particularly diseases such as plague, cholera, yellow fever, HIV / AIDS and Spanish Flu have caused millions of people to die. Despite all the success of human beings in the field of science, medicine, and technology, Coronavirus, which is encoded as COVID-19 today and has spread from Wuhan city of China, affects millions of people and causes the death of thousands of people, continuing to scare humanity. It is clear that this fear will not be limited to just loss of life, it will also affect all societies in terms of economy, politics, sociology, psychology, law, migration, visa, education system, performing fine arts. All these disadvantages will also allow states to set a strategy on how to position themselves in this virus environment. Therefore, we need to detect the situation through medical data and analysis about which social scientists are not equipped. It is also difficult to predict where the process will evolve in terms of the global system and politics. The opportunities and challenges that governments and global organizations will face in the post-COVID-19 period are determining and will continue to determine the steps to be taken or not taken.

For this reason, there is a sound link between the post-COVID-19 global political analysis and the anti-pandemic performance of states. Furthermore, it is of great importance that states put a feasible vision about the post-pandemic situation which is met globally and locally. It is anticipated that the globalized world will be replaced by strong nation-states after the Corona pandemic. In this transition to Authoritarianization and the Nation-State, economic crises to be encountered during and after the Corona process concern societies most. One of the most important problems to be faced by countries in the case of abandoning globalization is the migrant problem.

This study aims to analyze Albert Camus' novel The Plague in terms of the Corona process we are going through. The data of the study was obtained through the Qualitative Research Method and survey method to compare what we are experiencing in this process and what happened in the novel. The novel undoubtedly refers to Hitler's persecution of Poles and Jews during World War II. Plague disease and Hitler's army referred to as "Black Death" in the same way strengthens this reference. The author also touches upon the French persecution in occupied Algeria and the resistance of the Algerian people in this novel.

According to the findings, there are many similarities between what happened in the novel and what we are experiencing today in the Corona process. The fear of death in the plague process is felt by all the people today as the pandemic spreads to their countries. As in the novel, there are cities, villages, apartments, and houses that are quarantined today. The novel often includes conflicts between security forces and those who want to break the quarantine process. Likewise, quarantine protests are reflected in the media in countries such as the USA, England, and Spain. What's more, due to curfews and "stay home" suggestions, people cannot hug and meet with their loved ones. There are similarities between the burials of those who died of the plague and those who died of the corona today. As in the early times when the Corona first spread, alcohol is suggested as a cure for the plague in Oran city. The rulers hide the number of deaths, the press makes false news, and the products are sold at high prices in the markets in The Plague as well. The conflict between Science and Religion in the novel is encountered today as well. While clergymen invite people to pray and trust in God by saying that the pandemic is a wrath of God, scientists and doctors are scientifically struggling to fight the disease with vaccines and medicines. In this study, the main discussion is built upon this conflict.

To conclude, The Plague describes the pain of living which is interpreted by Camus as an act of revolt in the face of fear of death based on a pandemic. We believe that humanity will try to be protected from this outbreak with masks, social distance, and disinfectants; and overcome this pandemic with the vaccines to be produced with what has been obtained in medicine and science.